

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen och lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre samt till lagar som har samband med dem

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen och lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre samt till lagar som har samband med dem (RP 231/2021 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- Lagmotion LM 37/2020 rd Mia Laiho saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 18 § i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre
- Åtgärdsmotion AM 88/2020 rd Mia Laiho saml m.fl. Åtgärdsmotion om riksomfattande enhetliga kriterier för vård dygnet runt

Utlåtande

Följande utlåtande har lämnats i ärendet

- grundlagsutskottet GrUU 24/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört (distanskontakt)

- regeringsråd Jaana Huhta, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Satu Karppanen, social- och hälsovårdsministeriet
- expert Kaarina Tuokko, social- och hälsovårdsministeriet
- äldre justitieombudsmannasekreterare Lotta Hämeen-Anttila, riksdagens justitieombudsmans kansli
- Äldreombudsman Päivi Topo, Äldreombudsmannens byrå
- överinspektör inom socialvården Päivi Vainio, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- överinspektör inom socialvården Mari Metsävainio, Regionförvaltningsverket i Östra Finland

Betänkande ShUB 12/2022 rd

- överinspektör Marja-Leena Lantto, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- ledande expert Sari Kehusmaa, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör för sjukhus-, rehabiliterings- och omsorgstjänster Seija Meripaasi, Helsingfors stad
- direktör för äldrearbete Mervi Koski, Uleåborgs stad
- överläkare i geriatrik Marja-Liisa Karjula, Raahan seudun hyvinvointikuntayhtymä
- specialplanerare Tiina Autio, Socca - Huvudstadsregionens kompetenscenter inom det sociala området
- ordförande Eija Tolonen, Finlands Kommunförbund, Nationella nätverket för ledningen av äldreservice
- professor Marja Jylhä, Tammerfors universitet, Spetsforskningsenheten för åldrande och omsorg (CoE AgeCare)
- biträdande professor Minna Zechner, Nationellt universitetsnätverk för socialt arbete Sosnet
- verkställande direktör Virpi Holmqvist, Attendo
- chef för boende- och socialservice Kira Exell-Paakki, Folkhälsan
- ledande expert Aino Närkki, Hyvinvointiala HALI ry
- direktör Katja Borodulin, Äldreinstitutet
- specialsakkunnig Sari Bäcklund, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- verksamhetsledare Sari Tervonen, Närståendevårdarnas förbund rf
- juridisk ombudsman Marica Nordman, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- specialsakkunnig Jaana Manssila, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- specialsakkunnig Kaarina Tamminiemi, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- expert Sari Ilonummi, Finlands primärskötarförbund SuPer rf
- arbetskraftspolitisk sakkunnig Mervi Flinkman, Tehy rf
- social- och hälsovårdspolitisk expert Ylva Krokfors, Handikappforum rf
- jurist Marjut Vuorela, Centralförbundet för de gamlas väl rf
- professor (emerita) Harriet Finne-Soveri.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- barnombudsman Elina Pekkarinen, Barnombudsmannens byrå
- finansministeriet
- Finlands Kommunförbund
- Eläkeliitto ry
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- Lapsiperheiden Etujärjestö ry
- Centralförbundet för Barnskydd rf
- Muistiliitto ry
- Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
- Suomen Palliativisen Hoidon Yhdistys ry
- Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår att socialvårdslagen, lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre, lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården och lagen om privat socialservice ändras.

Den centrala målsättningen med propositionen är att i enlighet med det som skrivits in i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering stärka resurserna för och kvaliteten i hemvården, utveckla mellanboendelösningar samt servicesystemet, effektivisera egenkontrollen och ledningen inom äldreomsorgen samt ta i bruk tekniska lösningar i tjänster som tillhandahålls äldre personer i hemmet. Ett annat mål är att förtydliga skillnaden mellan serviceboende med heldygnsomsorg och annat serviceboende samt helheten av sådana tjänster i socialvårdslagen som tillgodoser klientens behov av vård och omsorg.

Det föreslås att socialvårdslagens bestämmelser om service som tillhandahålls hemma och boendeservice revideras. Bestämmelserna tillämpas förutom på äldre personer också på andra klientgrupper. Tjänster som ges i hemmet är hemvård och stödtjänster samt som ny socialservice trygghetservice. Hemvård ska ordnas enligt klientens individuella behov oberoende av tid på dygnet. Bestämmelserna om barnfamiljers rätt till hemservice avskiljs till en egen helhet, vilket gör det möjligt att utforma bestämmelserna så att de bättre än för närvarande beskriver barnfamiljers behov men till sitt sakinnehåll i huvudsak förblir oförändrade.

Boendeservice är tillfälligt boende och stödboende, i fråga om vilka bestämmelserna till sitt sakinnehåll förblir oförändrade, samt gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg, vilka ersätter nuvarande serviceboende och serviceboende med heldygnsomsorg.

För att säkerställa hemvårdens kvalitet och tillräcklighet föreslås att det till lagen fogas bestämmelser om planering av hembesök och genomförande av hemvård med hjälp av tekniken samt om tryggnad av tillräcklig personal inom hemvården och om åtgärder för att ingripa i bristen på arbetskraft. För att främja olikartade boende- och servicehelheter fogas till lagen bestämmelser som gör det möjligt att ha olika former av boendeservice i samma funktionella helhet. Ledningen av verksamhetsenheter inom socialvården och egenkontrollen av deras verksamhet stärks.

I propositionen föreslås att det till lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre fogas informativa bestämmelser om strategisk planering och prognostisering av boendet. I lagen stryks möjligheten att ordna långvarig institutionsvård för äldre vid enheter för institutionsvård inom socialvården. Till lagen fogas en bestämmelse om precisering av den egna kontaktpersonens uppgifter och uppföljning av tjänsternas kvalitet. Dessutom preciseras bestämmelserna om serviceplan, beslutsfattande, tillräcklig personal inom hemvården, ledning och egenkontroll.

Lagarna avses träda i kraft 1.1.2023. Långvarig institutionsvård för äldre personer inom socialvården ska upphöra före utgången av 2027.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Lagmotionen

LM 37/2020 rd. I lagmotionen föreslås det att 18 § 2 mom. i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre ändras så att en äldre person i fortsättningen utan ogrundat dröjsmål och senast en månad efter det att beslutet fattats har rätt att få annan än brådsökande socialservice som beviljats honom eller henne i stället för nuvarande tre månader.

Åtgärdsmotionen

AM 88/2020 rd. I åtgärdsmotionen föreslås att regeringen vidtar åtgärder för att utarbeta riksfattande enhetliga kriterier för tillgång till vård dygnet runt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Propositionens syfte är att främja äldre personers förutsättningar att leva tryggt i sina hem och att få sådana tjänster i hemmet som motsvarar deras behov i rätt tid, i tillräcklig omfattning och av hög klass. Ett mål är också att förbättra tillgången på personal inom hemvården samt genomförandet och ledningen av verksamheten så att det fås nya arbetstagare till branschen och de nuvarande arbetstagarna vill fortsätta arbeta i uppgifter inom branschen. Syftet är ytterligare att förtydliga och precisera bestämmelserna om innehållet i och förutsättningarna för tillgång till socialservice som tryggar vården och omsorgen. Avsikten är att det för äldre personer skapas mångsidiga, flexibla boende- och servicelösningar som stöder samhörigheten och bevarandet av funktionsförmågan mellan boende hemma och det nuvarande serviceboendet med heldygnsomsorg.

Tjänster som ges i hemmet

Det föreslås att strukturen hos de bestämmelser i socialvårdslagen som gäller tjänster som tillhandahålls i hemmet ses över i sin helhet. Lagens nuvarande bestämmelser om hemservice och hemsjukvård slås samman till hemvård i 19 a § i socialvårdslagen. Begreppet hemservice gäller i fortsättningen endast tjänster för barnfamiljer, om vilka det föreskrivs i den föreslagna 18 a §. Enligt propositionsmotiven inverkar ändringen inte på barnfamiljens rätt att få hemservice, utan följer av att strukturen för de ovan nämnda bestämmelserna ändras.

Även stödtjänsterna skiljs åt till en särskild socialservice som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar (19 §). Ändringen betonar betydelsen av att stödtjänster ofta är de första tjänster som äldre behöver och som stöder deras funktionsförmåga och boende hemma. Stödtjänster enligt den gällande lagen är måltids-, klädvårds- och städservice och tjänster som främjar socialt umgänge. Samma tjänster kompletterade med uträttande av ärenden ingår också i den föreslagna lagen. Dessutom kan stödtjänsterna omfatta även annan service som stöder möjligheterna att bo hemma.

Hemvård ordnas enligt den föreslagna 19 a § för personer som behöver den på den grunden att deras funktionsförmåga är nedsatt på grund av hög ålder, sjukdom eller skada eller av någon annan

Betänkande ShUB 12/2022 rd

motsvarande orsak. Dessutom ordnas hemvård för personer som behöver den på grund av en särskild familje- eller livssituation.

Hemvård ska ordnas enligt personens behov oberoende av tid på dygnet. En utvidgning av skyldigheten att ordna hemvård genom skyldigheten att ordna hemvård enligt kundens behov oberoende av dygnstid stöder tillgodoseendet av kundens servicebehov och främjar kundens möjligheter att bo i sitt eget hem eller i ett gemensamt boende. Enligt propositionens konsekvensbedömningar ökar ordnandet av hembesök nattetid inte i någon betydande grad det totala behovet av personal inom hemvården och gör det möjligt att jämna ut de rusningstoppar som utgörs av hembesök på morgonen och som kräver rikligt med personal och i stor utsträckning bestämmer behovet av personal inom hemvården. En ökad hemvård nattetid har ansetts senarelägga övergången till serviceboende med heldygnsomsorg för sådana klienter som regelbundet behöver hjälp nattetid, men som annars ännu inte behöver serviceboende med heldygnsomsorg. Utskottet betonar att hemvården ska följas upp så att tillgången till vård dygnet runt inte försvåras.

Utskottet anser det vara ändamålsenligt att utvidga stödet för boende i hemmet enligt klienternas servicebehov. Klienternas behov inom hemvården varierar mer mellan klienterna än hos klienterna inom boendeservice dygnet runt, så det är inte ändamålsenligt att definiera de yrkesgrupper som deltar i hemvården på samma sätt som i 3 a § i äldreomsorgslagen när det gäller vård dygnet runt. En sådan definition av yrkesgrupper kan i synnerhet i en kritisk personalsituation ytterligare försämra tillgången på hemvårdspersonal och försvåra ordnandet av tjänster. Utskottet anser det vara viktigt med tanke på klient- och patientsäkerheten att största delen av dem som arbetar inom hemvården är yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården och att de omsorgsassistenterna som har lämpliga uppgifter inom hemvården har behörig utbildning för uppgiften.

Utskottet välkomnar att stödtjänster nämns separat i den föreslagna 14 § i socialvårdslagen och att närmare bestämmelser om dem utfärdas i senare bestämmelser. Regleringen betonar välfärdsområdenas skyldighet att ordna även stödtjänster. Vid utfrågningen av sakkunniga har det ansetts oklart om hemvården och stödtjänsterna omfattas av samma personalkrav och hur tjänsterna skiljer sig från varandra, när förutsättningarna för att få dem i princip är de samma. Utskottet hänvisar till motiveringen till den gällande socialvårdslagen, enligt vilken personalen inom stödtjänsterna inte behöver vara yrkesutbildade personer inom socialvården. Personalens behörighet bestäms enligt tjänstens innehåll och inte utifrån grunden för att få tjänsten. Utskottet föreslår att i 19 § om stödtjänster stryks 2 mom. 6 punkten, enligt vilken som stödtjänst ordnas även annan service än sådan som stöder boende hemma och som avses i momentet.

Annan verksamhet som stöder en persons förutsättningar att klara sig på egen hand kan enligt motiven till den föreslagna bestämmelsen omfatta till exempel hjälp eller stöd för en klient när han eller hon vistas utomhus eller uträttar ärenden utanför hemmet samt använder redskap för elektronisk kommunikation med beaktande av klientens dataskydd. Utskottet välkomnar att man i propositionen särskilt har beaktat stärkandet av klienternas möjligheter att vistas utomhus.

Som hemservice för barnfamiljer ordnas med stöd av 18 a § i socialvårdslagen enligt familjens individuella behov vård och omsorg, stöd för vård och fostran av barn, uppgifter som rör tillagning av måltider, klädvård och renhållning av hemmet samt utförande av eller hjälp med utförande av andra än uppgifter och funktioner som hör till det dagliga livet. Enligt detaljmotiveringen till den

Betänkande ShUB 12/2022 rd

föreslagna bestämmelsen (s. 97) kan det i barnfamiljer utöver hemservice också behövas sådana stödtjänster som avses i 19 § i lagförslaget, exempelvis måltids-, klädvårds- och städtjänster, som ordnas för en medlem av barnfamiljen på samma grunder som för andra klienter. Hemservicen för barnfamiljer är avsedd som förebyggande service vars uppgift är att hjälpa familjen att klara sig antingen i tillfälliga eller långvariga belastande situationer. Utskottet delar barnombudsmannens åsikt att tröskeln för att erbjuda familjen hemservice bör vara låg.

I propositionen konstateras att betydelsen av hemservice för barnfamiljer som sådan egen service som föreskrivs i socialvårdslagen gör den synligare och därmed faktiskt kan förbättra tillgången till service för barnfamiljer. Dessutom stärker preciseringen av tjänstens innehåll så att det motsvarar barnfamiljens behov tjänstens ursprungliga syfte som subjektiv service som tryggar och stärker barnfamiljens funktionsförmåga i vardagen. Utskottet lyfter fram att familjerna ska ha faktiska möjligheter att oberoende av boningsort få hemservice enligt familjens behov. Utskottet föreslår ett uttalande om detta. (*Utskottets förslag till uttalande 1*)

Barnombudsmannen fäster uppmärksamhet vid att förlossning till skillnad från nuläget inte nämns som en förutsättning för att få stödtjänster i den föreslagna 19 § om stödtjänster. Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar i sitt bemötande att villkoren för att få service konstateras i 19 § 3 mom. Utöver de orsaker som räknas upp särskilt ordnas servicen på basis av "någon annan motsvarande orsak", vilket också täcker exempelvis behovet av stödtjänster på grund av förlossning som barnombudsmannen lyft fram.

Enligt en enkät som Institutet för hälsa och välfärd gjorde i slutet av förra året rapporterar var femte enhet inom hemvården att den arbetar med otillräcklig personal varje vecka eller oftare. Resultaten av enkäten visar att det redan finns ett betydande resursbehov inom hemvården. Utskottet anser det vara viktigt att man noga följer hur de ändringar som gäller hemvården, stödtjänsterna och hemservicen för barnfamiljer samt planeringen av dessa påverkar bland annat tillgången på personal samt tjänsternas kvalitet och tillgänglighet. Dessutom anser utskottet att det är viktigt att lagförslagets konsekvenser för tillgången till och kvaliteten på hemvård och dygnetruntvård för äldre följs upp. Utskottet föreslår ett uttalande om detta. (*Utskottets förslag till uttalande 2*)

Grundlagsutskottets utlåtande

Grundlagsutskottet hade ingenting att anmärka mot de grundläggande lösningarna med avseende på 19 § i grundlagen. Med avseende på 10 § i grundlagen om skydd för privatlivet fäste utskottet uppmärksamhet vid de föreslagna bestämmelserna om trygghetsservice och om att ersätta hembesök med distanskontakt.

Trygghetsservice

Trygghetsservice ordnas enligt den föreslagna 19 b § i socialvårdslagen för personer som behöver den på grund av otrygghet till följd av sjukdom, hög ålder, skada eller någon annan motsvarande funktionsnedsättande orsak. Med trygghetsservice avses service som omfattar en för ändamålet lämplig trygghetsutrustning som står till klientens förfogande, mottagning dygnet runt av larm som kommer via utrustningen, bedömning av hjälpbehovet till följd av ett larm samt sörjan- de för att klienten får den hjälp som han eller hon behöver oberoende av tid på dygnet.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Enligt grundlagsutskottets utlåtande definieras innehållet i trygghetsservicen i den föreslagna bestämmelsen översiktligt, vilket är problematiskt med tanke på grundlagen. I motiveringen till lagrummet (s. 100) sägs det att det finns en stor mängd trygghetsutrustning och det uppstår ständigt nya alternativ. De mest typiska alternativen är enligt motiven trygghetsarmband och trygghetstelefon samt olika system som baserar sig på rörelsedetektorer. Grundlagsutskottet påpekade att regleringens konsekvenser för de rättigheter som tryggas i 10 § i grundlagen är mycket olika beroende på om det är fråga om till exempel ett trygghetsarmband genom vilket klienten själv kan kontakta tillhandahållaren av skyddshjälpstjänster eller om någon form av utrustning som automatiskt övervakar hur klienten rör sig.

Enligt grundlagsutskottet verkar regleringen i den form som nu föreslås möjliggöra ett mycket djupgående ingrepp i skyddet för privatlivet. Av regleringen framgår det till exempel inte hur trygghetsservicen ska genomföras, vilka personuppgifter som samlas in vid produktionen av servicen eller i vilken mån ibruktagandet av en service baserar sig på samtycke. Enligt utlåtandet bör bestämmelsen strykas ur lagförslaget eller preciseras betydligt. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att momentet stryks ur lagförslaget. Utskottet anser dock att det är viktigt att även annan personal än den som har fått social- och hälsovårdsutbildning kan tillhandahålla trygghetsservice i situationer där en sådan utbildning inte behövs. Utskottet anser det vara viktigt att regeringen lämnar en proposition om anlitande av trygghetsservice så snart som möjligt.

Distanstjänster

Hembesök som hör till hemvården kan enligt den föreslagna 46 b § 2 mom. i socialvårdslagen delvis ersättas med distanskontakter, om ett sådant sätt att tillhandahålla service lämpar sig för klienten och om kontakten till sitt innehåll motsvarar klientens servicebehov. Vid tillhandahållandet av hemvård kan även andra tekniska lösningar utnyttjas som stöd för klientens säkerhet, välbefinnande och möjligheter att klara sig hemma eller för att underlätta arbetstagarens arbete, om detta sker med respekt för klientens integritet. Utskottet förhåller sig positivt till utnyttjandet av teknik och betonar samtidigt vikten av att säkerställa kundens säkerhet i alla situationer.

Enligt grundlagsutskottets utlåtande är ordalydelsen i 46 b § 2 mom. om distanstjänster problematiskt vag. Bestämmelsen verkar enligt utlåtandet möjliggöra inte bara enskilda kontakter som förutsätter klientens egen aktivitet på distans utan också exempelvis uppföljning av en persons livsfunktioner utan att klienten själv är aktiv. Med stöd av regleringen verkar det också möjligt att ingripa mycket djupt i skyddet för privatlivet. Av regleringen framgår det inte heller vilka personuppgifter som samlas in med hjälp av de tekniska lösningarna eller hur uppgifterna behandlas. Regleringen har inte heller avgränsats utifrån den omständighet som nämns i propositionsmotiven (s. 131), det vill säga att klientens funktioner inte bör övervakas i större utsträckning än vad klientens behov av vård och omsorg nödvändigt förutsätter, och det framgår inte av regleringen om ibruktagandet av tekniska lösningar alltid baserar sig på klientens uttryckliga samtycke. Bestämmelsen bör enligt utlåtandet strykas ur lagförslaget eller preciseras betydligt. Det är ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att momentet stryks ur lagförslaget.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Grundlagsutskottet betonade att tekniska lösningar kan förbättra och komplettera vården och omsorgen och att användningen av sådana lösningar inte i sig är problematisk med tanke på grundlagen. Enligt grundlagsutskottets uppfattning kräver de ändringar och kompletteringar av bestämmelserna om trygghetsservice och distanstjänster som är nödvändiga på grund av grundlagen en mycket omfattande lagberedning.

Social- och hälsovårdsutskottet delar grundlagsutskottets uppfattning om de tekniska lösningarna för möjligheterna att genomföra vård och omsorg och anser det vara viktigt att lagstiftningen i fråga om de bestämmelser som nu föreslås bli slopade så snart som möjligt på ett sätt som är godtagbart med tanke på systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna fås att motsvara de praktiska behoven såväl för de klienter som behöver vård och omsorg som för de aktörer som ansvarar för tillhandahållandet och övervakningen av tjänsterna. Utskottet anser det vara viktigt att det pågående utvecklingsarbetet för att utnyttja teknik inom socialservicen fortsätter trots att kompletteringen av socialvårdslagen med bestämmelser om användningen av teknik uppskjuts till en senare tidpunkt. I utvecklingsarbetet finns det också skäl att bedöma hur användningen av teknik påverkar kraven på personaldimensionering både inom hemvården och dygnetruntvården.

Boendeservice

Syftet med revideringen av socialvårdslagens bestämmelser om boendeservice är att utveckla och göra boendeservicen för äldre mer flexibel och bättre anpassad till klienternas individuella behov. Boendeservice är enligt propositionen tillfälligt boende och stödboende, i fråga om vilka bestämmelserna till sitt sakinnehåll förblir oförändrade, samt gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg, vilka ersätter nuvarande serviceboende och serviceboende med heldygnsomsorg. I syfte att främja mångsidiga boende- och servicehelheter tas det enligt förslaget i lagen in bestämmelser som gör det möjligt att ha olika former av boendeservice i samma funktionella helhet.

Gemenskapsboende (21 b §)

Enligt propositionen ska gemenskapsboende ordnas för personer vars funktionsförmåga har försämrats på grund av hög ålder, sjukdom, skada eller av någon annan motsvarande orsak och vars behov av vård och omsorg har ökat på grund av nedsatt funktionsförmåga. Gemenskapsboende avser boende som ordnas av ett välfärdsområde i en trygg och tillgänglig boendeenhet som erbjuder verksamhet som främjar socialt umgänge och där personen förfogar över en bostad som lämpar sig för hans eller hennes behov. Servicen inom gemenskapsboende ordnas separat exempelvis som stödtjänster, hemvård och vid behov som annan socialservice. Även närståendevård kan vara en del av servicen.

Utskottet anser att den nya helhet för gemenskapsboende som föreslås i boendeservicen effektiviserar produktionen av service, eftersom ordnandet av servicen skiljer sig från ordnandet av boende och objektet inte behöver ha egen personal för ordnandet av servicen, utan servicen kan ordnas som helheter som är större än en boendeenhet. Dessutom kan kunderna inom gemenskapsboendet flexibelt kombinera olika tjänsteproducenters tjänster enligt sina individuella behov. Således möjliggör gemenskapsboende i sin helhet att servicestrukturen kan göras lättare och att trycket på att utöka serviceboende dygnet runt minskar. Det sociala boendet dämpar ökningen av be-

Betänkande ShUB 12/2022 rd

hovet av arbetskraft också inom hemvården, eftersom en del av hemvårdsbesöken, såsom måltider eller upprätthållande av funktionsförmågan, kan ordnas i form av gruppbaseade tjänster.

Utskottet välkomnar skyldigheten att ordna gruppverksamhet i anslutning till gemenskapsboende, vilket ökar möjligheterna till verksamhet som upprätthåller funktionsförmågan och förebyggande verksamhet. Tjänster som främjar socialt umgänge och gemenskap kan enligt utfrågningen av sakkunniga till exempel fördröja framskridandet av minnessjukdomar samt främja upprätthållandet av funktionsförmågan och de sociala färdigheterna.

Utskottet betonar att uppnåendet av målen för den samhälleliga servicen förutsätter att kundens servicebehov bedöms med hjälp av det RAI-system som används vid bedömningen av äldre personers servicebehov och att förändringar i servicebehovet följs upp regelbundet för att kunden alltid ska få de tjänster som han eller hon behöver. När gemenskapsboendet genomförs är det också viktigt att kommunerna har tillräcklig beredskap för att öka de äldres behov av boende och att det främjas att det uppkommer nya boendelösningar till exempel med hjälp av ARA:s investeringsfinansiering. Utskottet anser det vara viktigt att det vid verkställigheten av lagen skapas strukturer och verksamhetsmodeller för att förutse och följa upp boendebehoven samt för att samordna verksamheten mellan kommunerna och välfärdsområdena.

Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet diskuterades de utmaningar som de föreslagna ändringarna i boendeservicen, i synnerhet avskiljandet av boende och service, medför med tanke på tillstånds- och registreringsförfarandena och tillsynen före den nya regleringen om tillsynen över social- och hälsovården. I yttrandena uttrycks oro över säkerställandet av tjänsternas kvalitet samt klient- och patientsäkerheten samt över huruvida klienternas servicebehov beaktas tillräckligt. Tillsynsmyndigheternas är särskilt bekymrade över konsekvenserna av gemenskapsboendet för tillstånds- och tillsynsprocessen samt vilken socialservice som ska antecknas i registret över privat socialservice i fråga om gemenskapsboende. Dessutom ansågs det oklart hur tjänsteproducenternas ansvar för ordnandet av tjänster fördelas i en situation där flera olika aktörer producerar tjänster som en klient i gemenskapsboende behöver.

På basis av den utredning som utskottet fått konstaterar utskottet att gemenskapsboende är en socialservice som omfattas av välfärdsområdets organiseringsansvar. Organisationen av socialservicen baserar sig på en bedömning av klientens servicebehov, en klientplan och ett förvaltningsbeslut som gäller ordnande av gemenskapsboende. Det välfärdsområde som har organiseringsansvaret ansvarar för att det vid gemenskapsboendet erbjuds sådan verksamhet som främjar socialt umgänge som avses i bestämmelsen och att de övriga tjänster som kunden behöver ordnas i enlighet med klientplanen och det beslut som grundar sig på den.

Välfärdsområdet kan ordna servicen för gemenskapsboende själv i sina egna lokaler eller med stöd av avtal skaffa servicen av en privat serviceproducent som har möjlighet att erbjuda de bostäder och bostäder som förutsätts i bestämmelsen, inklusive lokaler som lämpar sig för invånarnas gemensamma bruk.

Utskottet betonar att de föreslagna ändringarna inte syftar till att ingripa i tillsynen över tjänsterna eller i tillstånds- och anmälningsförfarandet för privat socialservice. Produktion av gemen-

Betänkande ShUB 12/2022 rd

samt boende är sådan anmälningsskyldig socialservice som avses i 11 § i lagen om privat socialservice. Producenten ska således göra en skriftlig anmälan om verksamheten innan den inleds eller ändras väsentligt till ett kommunalt organ i den kommun där tjänsterna produceras. När välfärdsområdena har inlett sin verksamhet vid ingången av 2023 ska den anmälan som nämns i bestämmelsen göras till välfärdsområdet.

Enligt motiveringen till bestämmelsen ska tillsynen över privat socialservice främst gälla hur ändamålsenliga lokalerna i boendeenheten är. Om den tillståndsmyndighet som avses i lagen konstaterar att de lokaler som är avsedda för boende och social verksamhet är ändamålsenliga, ska den föra in boendeenheten i det register över tillhandahållare av privat service som avses i 25 § i den lagen.

Utskottet betonar att när ett välfärdsområde skaffar service för gemenskapsboende av en privat serviceproducent ska man i serviceavtalet beakta hur den verksamhet som främjar socialt umgänge och som hör till gemenskapsboendet ordnas i serviceproducentens lokaler. Ansvar för produktionen av verksamheten i boendeenhetens lokaler kan ligga hos den aktör som producerar boendet eller någon annan tjänsteproducent som ingått avtal om saken med välfärdsområdet, varvid tjänsteproducenten i enlighet med 11 § i lagen om privat socialservice är anmälningsskyldig för sin verksamhet och också ansvarar för den service som den producerar i fråga om andra skyldigheter enligt lagen.

De tjänster som klienten behöver på grund av nedsatt funktionsförmåga och ökat behov av vård och omsorg till följd av detta ordnas som separata tjänster som tillhandahålls i hemmet, exempelvis som stödtjänster och hemvård. Tjänster kan produceras av boendeenhetens egen personal eller av en eller flera tjänsteproducenter utanför enheten. Den övriga service som ska ordnas separat för klienter i gemenskapsboende bildar i fråga om registrering och övervakning en helhet som är separat från gemenskapsboende.

Trots att propositionen på basis av erhållen utredning inte har några konsekvenser för de nuvarande tillstånds- och anmälningsförfarandena eller tillsynen över tjänsterna, föreslår utskottet på basis av utfrågningen av de sakkunniga att 7 § i lagen om privat socialservice förtydligas genom att det till den fogas en bestämmelse enligt vilken den tillståndsplikt som avses i lagen inte gäller hemvård som ordnas oberoende av dygnstid enligt 19 a § 4 mom. i socialvårdslagen och inte heller gemenskapsboende enligt 21 b § i den lagen.

Serviceboende med heldygnsomsorg (21 c §)

Serviceboende med heldygnsomsorg (fi. ympärivuorokautinen palveluasuminen) motsvarar enligt propositionen till sitt innehåll i huvudsak det nuvarande serviceboendet med heldygnsomsorg (fi. tehostettu palveluasuminen). Vid serviceboende med heldygnsomsorg har klienten en bostad i en enhet som tillhandahåller social verksamhet och som har personal på plats under alla tider på dygnet. En förutsättning för att få serviceboende med heldygnsomsorg är enligt propositionen att det finns ett dagligt och fortlöpande behov av vård och omsorg eller krävande vård oberoende av tid på dygnet. Dessutom förutsätts att det inte är möjligt eller i enlighet med personens intresse att ordna vård och omsorg som hemvård eller på något annat sätt. Till den del det är fråga

Betänkande ShUB 12/2022 rd

om service som erbjuds äldre personer tillämpas den personaldimensionering som föreskrivs i äldreomsorgslagen på personalen.

Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet har det ansetts oklart när kundens behov förutsätter att servicen ordnas som gemenskapsboende och vem som enligt den föreslagna lagstiftningen ska ha rätt att få serviceboende med heldygnsomsorg. Att regleringen är noggrant avgränsad har betydelse för klienten, eftersom klientavgifterna bestäms på olika sätt i fråga om gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg.

Riksdagen har också i samband med reformen av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (mm.) godkänt ett uttalande (RSv 197/2020 rd) där det förutsätts att statsrådet vidtar åtgärder för att förtydliga skillnaden mellan serviceboende med heldygnsomsorg och annat serviceboende.

Enligt den utredning som utskottet fått av social- och hälsovårdsministeriet är det krävande att fastställa entydiga kriterier för serviceboende med heldygnsomsorg på författningsnivå, eftersom i synnerhet servicebehovet hos en äldre person påverkas av många olika faktorer. I bestämmelserna ska det också finnas utrymme för en yrkesutbildad persons behovsprövning från fall till fall, för att klienten i alla situationer ska få de tjänster som bäst lämpar sig för hans eller hennes individuella situation.

Skillnaderna i serviceboende med heldygnsomsorg och gemenskapsboende hänför sig både till tjänsternas innehåll och till servicebehovets omfattning och intensitet, vilka inom serviceboende med heldygnsomsorg i hög grad utgörs av kontinuerliga och oförutsedda behov. Utskottet betonar vikten av en RAI-bedömning vid bedömningen av förutsättningarna för att få service, så att klienterna hänvisas till tjänster som lämpar sig för dem. Dessutom betonar utskottet i enlighet med vad som konstateras i motiveringen till 21 c § om serviceboende med heldygnsomsorg (s. 104) att vid bedömningen av förutsättningarna för att få serviceboende med heldygnsomsorg ska man vid bedömningen av servicebehovet utöver de övriga kriterier som föreslås i bestämmelsen särskilt noggrant bedöma hur kundens intresse tillgodoses i olika tjänster.

Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet har det ansetts sannolikt att gemenskapsboende som en ny tjänst på längre sikt inverkar på kriterierna för serviceboende med heldygnsomsorg och bidrar till att göra servicestrukturen lättare. Utskottet konstaterar att man efter genomförandet av ändringarna i boendeservicen bör bedöma eventuella behov av att ändra kriterierna för serviceboende med heldygnsomsorg.

Sammanslagning av gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg (46 c §)

I syfte att främja mångsidiga boende- och servicehelheter tas det enligt förslaget i lagen in bestämmelser som gör det möjligt att ha olika former av boendeservice i samma funktionella helhet. I objektet kan det enligt propositionen finnas gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg samt boende i bostäder som hör till det vanliga bostadsbeståndet. Avsikten är att en person som så önskar ska kunna leva resten av sitt liv i samma bostad och inte behöva flytta någon annanstans för att få de tjänster som han eller hon behöver på grund av nedsatt funktionsförmåga.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Utskottet ställer sig positivt till syftet med regleringen att främja mångsidiga boendelösningar och utvecklingen av sådana boendeformer som gör det möjligt för i synnerhet äldre personer att leva resten av livet i sitt bekanta hem med hjälp av de tjänster som de behöver. Utskottet konstaterar dock utifrån utfrågningen av de sakkunniga att det finns utmaningar i det praktiska genomförandet av målen och väster uppmärksamhet vid att kundernas servicebehov varierar avsevärt och att det behövs tillräcklig styrning av genomförandet och gemensamma verksamhetsmodeller.

Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet har tillsynsmyndigheterna framfört oro över att olika serviceformer ges på samma objekt bland annat med tanke på övervakningen av personaldimensioneringen för serviceboende dygnet runt. Oron gäller i synnerhet vilka konsekvenser ändringarna har för Tillstånds- och tillsynsverkets arbete, de register som förs av verket och eventuella åtgärder som krävs av tjänsteproducenterna. Dessutom noteras riskerna för tillhandahållandet av tjänster enligt kundens servicebehov och för klient- och patientsäkerheten, om kundernas olika servicebehov inte identifieras. Med tanke på tillsynen och tillståndspraxisen bedömer tillsynsmyndigheterna att det är särskilt krävande att när servicebehovet förändras flytta från en bostad som hör till ett vanligt bostadsbestånd till boende med heldygnsomsorg, när olika boendeformer genomförs i utrymmen som hör till samma byggnadshelhet.

Enligt den utredning som utskottet fått inverkar propositionen inte på tillstånds- och anmälningsförfarandet för privat socialservice. I fråga om gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg i lokaler som hör till samma fastighet tillämpas tillstånds- och anmälningskyldigheterna enligt lagen om privat socialservice samt andra skyldigheter i anslutning till servicens kvalitet, såsom bestämmelserna om verksamhetsförutsättningar, ansvariga personer och planen för egenkontroll separat i fråga om båda tjänsterna som nämns i bestämmelsen. Även om olika former av boendeservice enligt den föreslagna bestämmelsen kan tillhandahållas i lokaler som hänför sig till samma byggnadshelhet, bildar varje tjänst en egen verksamhetsenhet. Boende i en lägenhet som hör till ett vanligt bostadsbestånd utgör dock inte en sådan verksamhetsenhet som avses i den bestämmelse som föreslås i socialvårdslagen eller i äldreomsorgslagen. Privata hem omfattas således inte av ovan nämnda skyldigheter enligt lagen om privat socialservice och det är inte heller möjligt att företa en sådan inspektion av regionförvaltningsverket som avses i 9 § 1 mom. i lagen om privat socialservice.

I detaljmotiven till bestämmelsen sägs att när den boendes funktionsförmåga blir så nedsatt att han eller hon behöver övergå från gemenskapsboende eller vanligt boende till serviceboende med heldygnsomsorg, ska det för honom eller henne göras en bedömning av servicebehovet och utarbetas en serviceplan samt utifrån dessa fattas ett förvaltningsbeslut som gäller beviljande av serviceboende med heldygnsomsorg. Vid denna bedömning ska i första hand klientens intresse beaktas i enlighet med 30 § 2 mom. i socialvårdslagen när den bostads- och servicehelhet som bäst lämpar sig för klienten och en eventuell flytt till en annan bostad bedöms. Utskottet betonar att om kundens intresse kräver flytt till en annan bostad, ska man sträva efter att ordna kundens boende med hjälp av mer effektfulla tjänster åtminstone i samma boendemiljö, exempelvis i servicekvarteret. Vid bedömningen ska också beaktas bestämmelsen i 30 § 3 mom. i socialvårdslagen, enligt vilken utgångspunkten när socialvård tillhandahålls ska vara att makar och sambor samt andra familjemedlemmar har möjlighet att bo ihop.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Utskottet betonar att serviceproducenten är skyldig att se till att den lagstadgade dimensioneringen av serviceboende med heldygnsomsorg genomförs och att kunderna inom det sociala boendet får de tjänster som de har beviljats och att tillräckliga personalresurser har reserverats för detta. Enligt utredning till utskottet ska det på dimensioneringen av personalen tillämpas äldreomsorgslagens bestämmelser om minimidimensionering av dygnetruntvård till den del serviceboende med heldygnsomsorg för äldre personer ordnas i bostadsobjektet. Minimiantalet anställda för äldre personer ska motsvara antalet klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg. I övrigt förutsätts det inte att det i bostadsobjektet finns personal som anställts separat för servicen för invånarna, utan servicen ordnas separat till exempel i enlighet med bestämmelserna om hemvård och stödtjänster.

På basis av den utredning som utskottet fått har man strävat efter att formulera bestämmelsen i en möjliggörande form så att den inte i alltför hög grad binder aktörernas händer med beaktande av förändringarna i omvärlden. Utskottet anser det vara viktigt att man vid verkställandet av de föreslagna nya bestämmelserna i socialvårdslagen hittar en gemensam praxis som stöder målen för regleringen mellan tillsynsmyndigheterna, välfärdsområdena och tjänsteproducenterna. Dessutom betonar utskottet att de nya boendetjänsternas inverkan på tillstånds- och anmälningsförfarandena, tillsynen och kundernas tjänster bör följas upp, och vid behov bör åtgärder vidtas för att förtydliga lagstiftningen.

Personal

Utskottet betonar betydelsen av tillräcklig och yrkeskunnig personal när det gäller att trygga kvaliteten på socialvårdstjänsterna. Tillgången på vårdpersonal försvagas när pensionsavgångar försvagar tillgången på personal och de åldersklasser som kommer ut på arbetsmarknaden är mindre. Tillgången på personal samt stärkandet av sektorns dragkraft och hållbarhetskraft är en av de största utmaningarna inom tjänsterna för äldre.

I syfte att säkerställa kvaliteten på tjänsterna föreslås det i propositionen ändringar i bestämmelserna om ledning, egenkontroll och personal i socialvårdslagen och äldreomsorgslagen. Vid sidan av att förbättra kvaliteten är målet att främja personalens tillräcklighet och genomförandet av verksamheten så att nya arbetstagare fås till branschen och de nuvarande arbetstagarna vill fortsätta arbeta med uppgifter inom branschen. Utskottet anser det vara viktigt att personalens deltagande och hörande i utvecklingen av tjänsterna stärks.

För att säkerställa tillräcklig och högklassig hemvård föreslås det att det till socialvårdslagen fogas en bestämmelse om planering av hembesök och genomförande av hemvård (46 b §). Syftet med en god planering av hembesök är att klienten får de tjänster som hör till honom eller henne och att arbetstiden för den befintliga personalen så bra som möjligt ska räcka till för att tillhandahålla tjänsterna. Till socialvårdslagen fogas enligt förslaget också bestämmelser enligt vilka verksamhetsenhetens ledning ska vidta åtgärder för att trygga en tillräcklig personal, om planerade hembesök inte kan genomföras på grund av brist på personal. Enligt den föreslagna bestämmelsen är verksamhetsenhetens direktör skyldig att omedelbart föra frågan om personalbrist vidare i sin egen organisation till en aktör som har konkreta möjligheter att ingripa i antalet anställda.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

I propositionen föreslås dessutom ändringar i äldreomsorgslagens bestämmelser om personalen. Syftet med ändringarna är att höja kvaliteten på tjänsterna och att öka uppföljningen av personalens tillräcklighet, tjänsternas kvalitet och kundbelåtenheten. Enligt propositionen svarar chefen för verksamhetsenheten inom ramen för sin behörighet för att det finns tillräckligt med personal vid enheten. Ledningen ska också stödja de anställdas välbefinnande i arbetet (21 §). I den egenkontroll som genomförs i verksamhetsenhetens dagliga verksamhet ingår också kontinuerlig uppföljning av personalens tillräcklighet (23 §). Vid dimensioneringen av personalen inom dygnetruntvård beaktas efter övergångsperioden inte längre hemhjälpare eller vårdbiträden som arbetstagare som deltar i det direkta klientarbetet, eftersom det inte har fastställts utbildningskrav för dessa gamla benämningar i branschen. Dessutom krävs det i fortsättningen utbildning i läkemedelsbehandling också i hemvården av äldre personer.

Utskottet understöder de ändringar som föreslås i propositionen i syfte att förbättra tjänsternas kvalitet, läkemedelssäkerheten och personalledningen samt öka sektorns attraktionskraft. Utskottet anser också att de föreslagna tilläggen till utbildningsplatserna för närvårdare och sjukskötare är nödvändiga för att trygga personalens tillräcklighet på lång sikt. Utskottet konstaterar dock att man vid sidan av lagstiftningsändringarna och ökningen av antalet utbildningsplatser bör fästa särskild vikt vid att utveckla arbetshälsan på lång sikt och arbetssätten vid verksamhetsenheterna i samarbete med personalen samt vid att utveckla ledarskapet. Dessutom bör begränsningen av tillgången på personal beaktas vid utvecklandet av servicesystemet.

Utskottet betonar också att yrkeskompetensen inom det sociala området bör utnyttjas mångsidigt i synnerhet när funktioner som förutsätter delaktighet och växelverkan ordnas. Utskottet anser att det för att trygga högklassiga och trygga tjänster enligt kundernas servicebehov är viktigt att man även inom hemvården utnyttjar multiprofessionell kompetens och att arbetstagarnas yrkeskompetens beaktas i arbetsfördelningen.

De sakkunniga som hördes i utskottet lyfte också fram omsorgsassistenternas roll i hemvården. Enligt den utredning som utskottet fått förutsätter klientarbetet inom hemvården i regel kompetens hos en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården, eftersom klientens behov ska tillgodoses på ett övergripande sätt. I hembesöken kan dock ingå även sådana uppgifter för vilkas utförande det också räcker med omsorgsassistentens utbildning i synnerhet i situationer där omsorgsassistenten utöver sin utbildning har fått introduktion i hemvårdsuppgifter och om han eller hon vid utförandet av uppgifterna kan få handledning av en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården. Omsorgsassistentens kompetens kan, beroende på klientens behov när det gäller att tvätta sig, klä på sig, vistas utomhus och äta, också lämpa sig för hemvård till exempel i situationer där det i hembesöket inte ingår ansvar för klientens läkemedelsbehandling. Anlitandet av omsorgsassistenten i uppgifter som motsvarar deras kompetens bidrar också till att det finns tillräckligt med yrkesutbildade personer inom socialvården eller hälso- och sjukvården.

Syftet med reformen är också att stärka och öka uppföljningen av personalens tillräcklighet, tjänsternas kvalitet och kundbelåtenheten. Det föreslås att det till äldreomsorgslagen fogas en bestämmelse om skyldighet för Institutet för hälsa och välfärd att följa upp tjänsternas kvalitet. Med hjälp av uppföljningen fås regelbundet jämförbar information om personalens tillräcklighet och kvaliteten på hemvården i hela landet till stöd för anskaffningen och övervakningen av tjänsterna.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Utskottet anser det vara viktigt att Institutet för hälsa och välfärd utvecklar metoder och handledning för att säkerställa att personalen inom hemvården är tillräcklig. Enligt den utredning som utskottet fått pågår utvecklingsarbete som bäst i utvecklingsprojekt som har inletts för att utveckla informationsledning inom välfärdsområdena och de riksomfattande myndigheternas produktion av information, datalager och de lösningar för informationshantering som behövs för informationsledning. Målet är att skapa en enhetlig och heltäckande kunskapsbas som hjälper välfärdsområdena att ordna riktiga och tillräckliga social- och hälsovårdstjänster effektivt.

Övriga ändringar i äldreomsorgslagen

Utöver bestämmelserna om ledning, personal och egenkontroll föreslås att det till äldreomsorgslagen fogas informativa bestämmelser om kommunens och välfärdsområdets skyldighet att beakta den äldre befolkningens boendebehov i sin strategiska planering. Dessutom föreslås det att äldreomsorgslagens bestämmelse om uppgifterna för en egen kontaktperson som utsetts för en äldre person i enlighet med socialvårdslagen preciseras. Den egna kontaktpersonen ska enligt förslaget bland annat ge klienten råd, följa förändringar i hans eller hennes funktionsförmåga och vid behov kontakta den som ordnar och producerar service för att säkerställa att servicen är tillräcklig och av god kvalitet.

Det föreslås att möjligheten att ordna långvarig institutionsvård för äldre personer vid enheter inom socialvården slopas i äldreomsorgslagen efter en övergångsperiod som sträcker sig till den 1 januari 2028. Långvarig institutionsvård kan ordnas vid hälso- och sjukvårdsinrättningar och även där endast om det finns medicinska skäl eller grunder som hänför sig till patientsäkerheten.

Utskottet anser att de föreslagna ändringarna i äldreomsorgslagen är värda att understöda och främjar kvaliteten på äldreomsorgen. Utskottet anser det vara bra att mångfalden i äldres boende och service beaktas i kommunernas och välfärdsområdenas strategiska planering. Utskottet föreslår dock att bestämmelsens ordalydelse preciseras på det sätt som beskrivs närmare nedan i detaljmotiveringen så att den omfattar en mer heltäckande bedömning av tillräckligheten och kvaliteten hos de tjänster som stöder välbefinnandet än vad som föreslagits. Redan vid behandlingen av förslaget till äldreomsorgslag ansåg utskottet det vara viktigt att bedömningen utöver social- och hälsovårdstjänsterna också gäller till exempel boendeförhållanden, tillgången till tjänster för att uträtta ärenden, motions- och kulturtjänster och trafiktjänster samt tillgång till fysiska miljöer, eftersom dessa har en stor betydelse för upprätthållandet och förbättringen av välfärden, hälsan och funktionsförmågan (ShUB 27/2012 rd).

Enligt 12 § i den gällande äldreomsorgslagen ska kommunen och i fortsättningen välfärdsområdet ordna rådgivningstjänster som stöder den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand. Enligt bestämmelsen är kommunen dessutom skyldig att erbjuda i synnerhet äldre invånare som hör till riskgrupper hälsoundersökningar, mottagningar eller hembesök som stöder välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

I propositionen föreslås det att det till 12 § i äldreomsorgslagen fogas ett nytt 4 mom., som gäller inkludering av prognostisering av boendet i de rådgivningstjänster som avses i bestämmelsen. Rådgivningen ska enligt propositionen uppmuntra den äldre befolkningen att förutse sina framtida

Betänkande ShUB 12/2022 rd

da boendebehov och genomföra sådana boendelösningar som så bra som möjligt stöder förmågan att klara sig på egen hand också när funktionsförmågan har försämrats i takt med stigande ålder och behovet av service har ökat.

Vid utfrågningen av de sakkunniga i utskottet har rådgivningsverksamheten för äldre lyfts fram som en fungerande lösning och verksamhetsmodell för att upprätthålla den äldre befolkningens välbefinnande, funktionsförmåga och hälsa och förutse servicebehov som följer av att befolkningen åldras. Den gällande 12 § i äldreomsorgslagen gör det möjligt att organisera och genomföra tjänster som stöder välbefinnandet och att utse verksamheten på flera olika sätt, exempelvis som rådgivningsverksamhet eller på något annat sätt som beaktar de regionala förhållandena och särdragen. Utskottet anser att det är viktigt med förebyggande åtgärder och önskar att rådgivningstjänsterna för äldre blir en verkningsfull och effektiv verksamhetsform i välfärdsområdena. För att etablera rådgivningsverksamheten föreslår utskottet att 12 § kompletteras med en bestämmelse om rådgivningsverksamheten. Utskottet förutsätter att social- och hälsovårdsministeriet utreder god praxis för att stärka den äldre befolkningens hälsa och välfärd och etablera bästa praxis i hela landet exempelvis som rådgivningsverksamhet för äldre. (*Utskottets förslag till uttalande 3*)

Klientavgifter

De ändringar som föreslås i klientavgiftslagen beror huvudsakligen på de ändringar som föreslås i socialvårdslagen. Behovet av ändringar beror på de ändringar som gäller service som ges i hemmet och boendeservice. Det föreslås inga ändringar i klientens belopp för personligt bruk som föreskrivs i 7 c § i klientavgiftslagen. Ändringen av bestämmelsen förutsätter en noggrannare bedömning av de konsekvenser som kan göras i samband med en mer omfattande reform av klientavgiftslagen.

Som en innehållsmässig ändring föreslås i propositionen ett nytt 5 mom. i 7 c § i klientavgiftslagen. Om den avgift som bestäms på basis av makarnas sammanräknade månadsinkomster blir större än den avgift som bestäms på basis av klientens egna inkomster, får av klienten tas ut högst den avgift som bestäms på basis av klientens egna inkomster. Enligt motiveringen till bestämmelsen innebär detta i praktiken att kommunerna och i fortsättningen välfärdsområdena när det gäller makar ska göra jämförelsekalkyler över storleken på den avgift som baserar sig på klientens egna inkomster och storleken på den avgift som baserar sig på makarnas sammanräknade inkomster, och som högst ta ut den lägre avgiften av dessa. Det föreslagna 7 c § 5 mom. föreslås träda i kraft genast när den föreslagna lagen har antagits och stadfästs. Utskottet föreslår att ikraftträdandebestämmelsen preciseras så att 7 c § 5 mom., som föreslås bli tillfogat, tillämpas så snart det träder i kraft när nya beslut om klientavgifter fattas. För översyn av gällande beslut om klientavgifter som fattats före ikraftträdandet av 7 c § 5 mom. föreslås dock en övergångsperiod fram till utgången av 2022.

Lagen om privat socialservice

Enligt den utredning som fåtts är syftet med propositionen inte att ändra de nuvarande tillstånds- och anmälningsskyldigheterna för privata tjänstproducenter eller tillsynsmyndighetens befogenheter. Hemvård oberoende av dygnstid är således inte avsedd att vara sådan socialservice dygnet runt som kräver tillstånd och som avses i lagen om privat socialservice. Som sådan service be-

Betänkande ShUB 12/2022 rd

traktas inte heller det gemenskapsboende som föreslås i lagen. Med heldygnsomsorg som kräver tillstånd avses en tjänst där personalen ständigt är närvarande och kan nå dygnet runt. Utskottet föreslår för att klargöra saken att det till 7 § i lagen om privat socialservice fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket den i lagen avsedda tillståndsplikten inte gäller sådan hemvård som avses i 19 a § 4 mom. i socialvårdslagen och som ordnas oberoende av tiden på dygnet eller sådant gemenskapsboende som avses i 21 b §.

Motionerna

LM 37/2020 rd. Utskottet föreslår att 18 § 2 mom. i lagförslag 2 godkänns enligt propositionen och föreslår därför att lagmotionen avvisas.

AM 88/2020 rd. Utskottet föreslår att 21 c § i lagförslag 1 godkänns enligt propositionen och föreslår därför att lagmotionen avvisas.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av socialvårdslagen

14 §. Socialservice som möter stödbehoven. Utskottet föreslår att det inledande stycket i 1 mom. ändras till följd av en tidigare godkänd ändring av paragrafen (RP 56/2021 rd). Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen föreslår utskottet att trygghetsservice stryks ur bestämmelsen. För att förtydliga bestämmelsen föreslås det att 1 mom. 21 punkten i lagförslaget flyttas till ett eget 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom.

19§. Stödtjänster. Det föreslås att 6 punkten stryks ur 2 mom., eftersom det redan med stöd av gällande och föreslagna 14 § är möjligt att ge kunden sådana tjänster som inte särskilt nämns i lag.

19 a §. Hemvård. Utskottet föreslår att bestämmelsen förtydligas så att den sista meningen i det föreslagna 3 mom. om ordnande av hemvård enligt personens behov oberoende av dygnstid blir ett eget 4 mom.

19 b §. Trygghetsservice. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår utskottet att paragrafen stryks.

46 b §. Planering av hembesök och tillhandahållande av hemvård. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår utskottet att 2 mom. stryks.

46 c §. Gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg i samma byggnadshelhet. Paragrafrubriken föreslås bli ändrad för att bättre motsvara lagförslagets innehåll.

47§. Egenkontroll. Det föreslås att 6 mom. ändras till följd av en ändring som tidigare godkänts i 3 mom. (RP 56/2021 rd).

Betänkande ShUB 12/2022 rd

49 b §. Tryggande av tillräcklig personal inom hemvården. Det föreslås att hänvisningsbestämmelsen i paragrafen ändras på grund av den ändring som föreslås i 46 b §.

2. Lagen om ändring av lagen om stödjan­de av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

3, 16, 17 och 18 §. Utskottet föreslår att termen serviceplan i lagförslaget ändras till klientplan, vilket motsvarar begreppen i socialvårdslagen som tillämpas som allmän lag.

5§. Plan för att stödja den äldre befolkningen. Utskottet föreslår att det till 2 mom. för tydlighetens skull fogas en skyldighet som motsvarar 5 § 2 mom. 1 punkten i den gällande lagen att bedöma den äldre befolkningens välbefinnande, tillräckligheten och kvaliteten i fråga om de tjänster som står till buds för den äldre befolkningen samt faktorer som påverkar den äldre befolkningens servicebehov. Skyldigheten att följa invånarnas levnadsförhållanden, hälsa och välfärd och de faktorer som påverkar dessa i varje område och inom varje befolkningsgrupp ingår redan i 7 § 3 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Dessutom föreslår utskottet att ordalydelsen i paragrafens 3 mom. förtydligas. Det föreslagna 3 mom. blir 4 mom., eftersom det tidigare har godkänts ett nytt 3 mom. i paragrafen (RP 56/2021 rd).

12§. Tjänster som främjar välbefinnandet. Utskottet föreslår att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. med bestämmelser om möjligheten att ordna och tillhandahålla i paragrafen avsedda tjänster som främjar välbefinnandet i form av rådgivningsverksamhet. Med äldre befolkning avses i enlighet med 3 § den del av befolkningen som är i en ålder som berättigar till ålderspension. Det är inte fråga om en ny uppgift för välfärdsområdena, utan i rådgivningsverksamheten tillhandahålls tjänster som anges i den gällande paragrafen. Syftet med den nya bestämmelse som utskottet föreslår är att etablera rådgivningsverksamheten för äldre i hela landet.

Dessutom föreslås det att 3 mom. 5 punkten ändras till följd av en ändring som godkänts tidigare (RP 56/2021 rd). Välfärdsområdena och kommunerna har i fortsättningen ett gemensamt och delat ansvar för att främja även äldres välbefinnande och hälsa.

24 a §. Uppföljning av tjänsternas kvalitet. Utskottet föreslår att paragrafens 2 mom. kompletteras med ett omnämnande av att besvarande av enkäten är frivilligt och att kunden informeras på ett sätt som lämpar sig för honom eller henne innan beslut om besvarande av enkäten fattas och enkäten besvaras.

3. Lagen om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

4§. Avgiftsfri socialservice. I hänvisningarna till bestämmelserna i 1 mom. 1 punkten föreslås en teknisk ändring på grund av den ändring som föreslås i 14 § i lagförslag 1.

10 h §. Service som stöder boendet. Det föreslås att paragrafen ändras så att ett välfärdsområde av klienten får ta ut en skälig avgift för de stöd­jänster som avses i 19 § 2 mom. i socialvårdslagen och för sådan verksamhet som främjar socialt umgänge som avses i 21 b § 1 mom. i socialvårdslagen samt för motsvarande service som stöder boendet och som ordnas med stöd av 14 § 2 mom. i socialvårdslagen. Ändringen hänför sig till det nya 2 mom. som föreslås i 14 § i socialvårdsla-

Betänkande ShUB 12/2022 rd

gen, enligt vilket ett välfärdsområde också kan ordna annan socialservice än sådan som avses i 1 mom. och som motsvarar behoven enligt 11 §. Nämnda tjänster som avses i 14 § 2 mom. i socialvårdslagen kan ordnas bland annat för att stödja boendet. Bestämmelsen i 10 h § 1 mom. i klientavgiftslagen motsvarar med denna ändring den gällande bestämmelsen i 10 h § 1 mom. i klientavgiftslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelsen. Av de skäl som anges i den allmänna motiveringen föreslår utskottet att 7 c § 5 mom. om beaktande av makens inkomster träder i kraft genast när lagen har stadfäst. Bestämmelsen ska tillämpas genast när nya beslut om klientavgifter fattas. Med stöd av den föreslagna övergångsbestämmelsen ska de gällande avgiftsbesluten ses över och alltför stora avgiftsbelopp ska återbetalas till kunden före utgången av 2022.

4. Lagen om ändring av lagen om privat socialservice

7§. Tillståndspliktig service. Utskottet föreslår att det till paragrafen för tydlighetens skull fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket tillståndsplikten inte gäller sådan hemvård som avses i 19 a § 4 mom. i socialvårdslagen och som ordnas oberoende av tiden på dygnet eller sådant gemenskapsboende som avses i 21 b §. Avsikten med propositionen är inte att ändra de nuvarande tillstånds- och anmälningsförfarandena för privat socialservice.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—4 i proposition RP 231/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen förkastar lagförslaget i lagmotion LM 37/2020 rd.

Riksdagen förkastar åtgärdsmotion AM 88/2020 rd.

Riksdagen godkänner tre uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i socialvårdslagen (1301/2014) 20 §,
ändras 3 § 1 och 6 punkten, 14 § 1 mom., 19 och 21 §, 22 § 1 mom. samt 47 §, av dem 3 § 1 punkten sådan den lyder i lag /2022 och 14 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 512/2016, 635/2021 och /2022 samt 47 § i lag /2022, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 292/2016 och /2022, en ny 7 punkt, till 14 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 512/2016, 635/2021 och /2022, ett nytt 2 mom., varvid gällande 2 mom. blir 3 mom., till lagen nya 18 a, 19 a, ~~19 b~~ och 21 a—21 c §, till 46 a §, sådan den lyder i lag 292/2016, ett nytt 4 mom., till lagen nya 46 b och 46 c §, till 49 a §, sådan den lyder i lag 292/2016, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 49 b §, som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *socialservice* välfärdsområdets socialservice och andra åtgärder genom vilka yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet främjar och upprätthåller individens, familjens och gemenskapens funktionsförmåga, sociala välfärd, trygghet och delaktighet,

6) *barn som behöver särskilt stöd* ett barn vars uppväxtförhållanden äventyrar eller inte tryggar barnets hälsa eller utveckling eller som genom sitt beteende äventyrar sin hälsa eller utveckling eller som på grund av de orsaker som anges i 3 punkten behöver särskilt stöd,

7) *verksamhetsenhet* en funktionell helhet som har en offentlig eller privat serviceproducent som huvudman och som tillhandahåller socialservice i serviceproducentens lokaler eller i klientens hem.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

Som **socialservice inom välfärdsområdets organiseringsansvar** ska följande ordnas med det innehåll och i den omfattning som föreskrivs i denna eller i någon annan lag:

- 1) socialt arbete,
  - 2) social handledning,
  - 3) social rehabilitering,
  - 4) familjearbete,
  - 5) hemservice för barnfamiljer,
  - 6) stödtjänster,
  - 7) hemvård,
  - ~~8) trygghetsservice,~~
  - 8) tillfälligt boende,
  - 9) stödboende,
  - 10) gemenskapsboende,
  - 11) serviceboende med heldygnsomsorg,
  - 12) service på en institution,
  - 13) service som stöder rörlighet,
  - 14) alkohol- och drogarbete,
  - 15) mentalvårdsarbete,
  - 16) rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor,
  - 17) övervakning av umgänge mellan barn och förälder,
  - 18) ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående,
  - 19) elevhälsans kuratorstjänster,
  - ~~21) annan än i 1–20 punkten avsedd socialservice som är nödvändig för klientens välfärd och som tillgodoser de behov som avses i 11 §.~~
- Välfärdsområdet kan dessutom ordna annan än i 1 mom. avsedd socialservice som tillgodoser de behov som avses i 11 §. (Nytt 2 mom.)**
-

18 a §

Barnfamiljers rätt till hemservice

Med hemservice för barnfamiljer avses service som tryggar och stärker familjens funktionsförmåga i vardagen och som enligt familjens individuella behov omfattar

- 1) vård och omsorg,
- 2) stöd för vård och fostran av barn,
- 3) uppgifter som rör tillagning av måltider, klädvård och renhållning av hemmet,
- 4) utförande av eller hjälp med utförande av andra än i 3 punkten avsedda uppgifter och funktioner som hör till det dagliga livet.

Barnfamiljer har rätt att få nödvändig hemservice enligt 1 mom., om det på grund av förlossning, sjukdom, skada eller någon annan liknande funktionsnedsättande orsak eller på grund av en

Betänkande ShUB 12/2022 rd

särskild familje- eller livssituation inte är möjligt att trygga barnets välfärd utan sådan hemservice.

19 §

Stödtjänster

Med stödtjänster avses tjänster som skapar och upprätthåller sådana förhållanden i en persons hem att personen så självständigt som möjligt kan klara av de funktioner som hör till det dagliga livet samt tjänster med hjälp av vilka personen kan få ett innehåll som ger välbefinnande i livet.

Som stödtjänster ordnas enligt personens individuella behov

- 1) måltidstjänst,
- 2) klädvårdstjänst,
- 3) städtjänst,
- 4) uträttande av ärenden,
- 5) tjänster som främjar eller stöder delaktighet och socialt umgänge,
- ~~6) andra än i 1–5 punkten avsedda tjänster som stöder boende hemma.~~

Stödtjänster ordnas för personer som behöver dem på den grunden att deras funktionsförmåga är nedsatt på grund av hög ålder, sjukdom eller skada eller av någon annan motsvarande orsak. Dessutom ordnas stödtjänster för personer som behöver dem på grund av en särskild familje- eller livssituation.

19 a §

Hemvård

Med *hemvård* avses service som säkerställer att en person klarar av de funktioner som hör till det dagliga livet i sitt hem och sin boendemiljö.

Hemvården omfattar enligt klientens individuella behov

- 1) vård och omsorg,
- 2) verksamhet som främjar och upprätthåller funktionsförmåga och interaktion,
- 3) annan än i 1 och 2 punkten avsedd verksamhet som stöder personens förmåga att klara sig,
- 4) hemsjukvård enligt 25 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Hemvård ordnas för personer som behöver den på den grunden att deras funktionsförmåga är nedsatt på grund av hög ålder, sjukdom eller skada eller av någon annan motsvarande orsak. Dessutom ordnas hemvård för personer som behöver den på grund av en särskild familje- eller livssituation.

Hemvård ordnas enligt personens behov oberoende av tid på dygnet. (Nytt 4 mom.)

~~19 b §~~

~~*Trygghetsservice*~~

~~Med trygghetsservice avses service som omfattar en för ändamålet lämplig trygghetsutrustning som står till klientens förfogande, mottagning dygnet runt av larm som kommer via utrust-~~

Betänkande ShUB 12/2022 rd

ningen, bedömning av hjälpbehovet till följd av ett larm samt sörjande för att klienten får den hjälp som han eller hon behöver oberoende av tid på dygnet.

Vid tillhandahållandet av trygghetservice ska det ses till att

1) klienten får tillgång till trygghetsutrustning som är anpassad till hans eller hennes individuella behov;

2) klienten kan använda trygghetsutrustningen och enligt behov fortlöpande får handledning och rådgivning för användningen av utrustningen;

3) trygghetsutrustningen uppfyller de kvalitetskrav som ställs på den och kontinuerligt fungerar på ett sätt som motsvarar dess syfte;

4) behovet av hjälp bedöms av en för uppgiften lämplig yrkesutbildad person inom social och hälsovården;

5) hjälpen ges av en för uppgiften lämplig yrkesutbildad person inom social och hälsovården;

6) information om lämnande av hjälp utan dröjsmål styrs till klientens egen kontaktperson och till en sådan aktör som har beredskap att vid behov ta omedelbart ansvar för klientens situation.

Trygghetservice ordnas för personer som behöver den på grund av otrygghet till följd av sjukdom, hög ålder, skada eller någon annan motsvarande funktionsnedsättande orsak.

21 §

Tillfälligt boende

Tillfälligt boende ordnas för personer som av särskilda skäl behöver kortvarig, brådskande hjälp av välfärdsområdet med att ordna boende.

21 a §

Stödboende

Med stödboende avses självständigt boende som stöds genom social handledning.

Stödboende ordnas för personer som av särskilda skäl behöver hjälp eller stöd från välfärdsområdet för att bo självständigt eller vid övergången till självständigt boende.

21 b §

Gemenskapsboende

Med gemenskapsboende avses boende som ordnas av välfärdsområdet i en tillgänglig och trygg boendeenhet där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans eller hennes behov och där de boende erbjuds verksamhet som främjar socialt umgänge.

Gemenskapsboende ordnas för personer som behöver det på den grunden att deras funktionsförmåga är nedsatt och att deras behov av vård och omsorg har ökat till följd av hög ålder, sjukdom, skada eller någon annan motsvarande orsak.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

21 c §

Serviceboende med heldygnsomsorg

Med serviceboende med heldygnsomsorg avses boende i ett vårdhem, ett servicehem eller en liknande boendeenhet som är tillgänglig och trygg och tillhandahåller social verksamhet och där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans eller hennes behov och där han eller hon av boendeenhetens personal utan dröjsmål och oberoende av tid på dygnet får vård och omsorg också för sitt akuta behov.

Serviceboende med heldygnsomsorg omfattar vård och omsorg enligt personens individuella behov oberoende av tid på dygnet, verksamhet som upprätthåller och främjar funktionsförmågan, måltider, klädvård, städning samt verksamhet som främjar delaktighet och socialt umgänge. Serviceboende ska tillhandahållas så att personens integritet respekteras och hans eller hennes delaktighet stöds. Dessutom ska det ses till att personen har möjlighet att få den medicinska rehabilitering och andra hälso- och sjukvårdstjänster som han eller hon behöver.

Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas för en person som dagligen, oberoende av tid på dygnet, behöver fortlöpande vård och omsorg eller krävande yrkesinriktad vård som det inte är möjligt eller förenligt med klientens intresse att ordna som hemvård, närståendevård, familjevård eller på något annat sätt.

Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas enligt personens behov långvarigt eller kortvarigt. Kortvarigt serviceboende kan vara tillfälligt eller regelbundet återkommande.

22 §

Service på en institution

Med service på en institution inom socialvården avses ordnande av vård, omsorg och rehabilitering vid en annan än i 21 c § avsedd verksamhetsenhet inom socialvården som ger fortlöpande vård och omsorg. Service på en institution kan ordnas kortvarigt eller långvarigt, dagtid, nattetid eller dygnet runt. Långvarig vård och omsorg får tillhandahållas på institution bara om det med hänsyn till personens hälsa eller säkerhet är motiverat, eller om det finns en annan i lag särskilt föreskriven grund för det.

~~5 kap.~~

~~Att säkerställa kvaliteten på tjänsterna~~

46 a §

Ledning av socialvården

En föreståndare som arbetar i de uppgifter som avses i 3 mom. svarar inom ramen för sin behörighet för att den enhet som han eller hon leder har personal enligt 49 a § 3 mom. och att de krav

Betänkande ShUB 12/2022 rd

som ställs i denna lag och annanstans i lag iakttas i enhetens klientarbete. Föreståndaren ansvarar dessutom för att egenkontroll genomförs i enhetens dagliga verksamhet och för att personalens välbefinnande i arbetet stöds.

46 b §

Planering av hembesök och tillhandahållande av hemvård

Sådana hembesök som ingår i hemvården samt de dagliga arbetsuppgifterna och arbetstiderna för de arbetstagare som utför dem ska planeras så att

- 1) klienten får det antal timmar service som han eller hon har rätt till enligt beslutet eller avtalet om service, om inte något annat följer av hans eller hennes förändrade omständigheter,
- 2) klientens önskemål och faktiska behov i mån av möjlighet beaktas när tidpunkten för och innehållet i hembesöken bestäms,
- 3) kompetensen hos den arbetstagare som genomför eller deltar i hembesök motsvarar den kompetens som krävs för de uppgifter som ingår i hembesöket,
- 4) en så stor del som möjligt av arbetstagarens arbetstid används till arbete hos eller med klienten,
- 5) arbetstagaren har möjlighet att genomföra hembesöken med beaktande av sina yrkesetiska skyldigheter.

~~Hembesök som hör till hemvården kan delvis ersättas med distanskontakter, om ett sådant sätt att tillhandahålla tjänster lämpar sig för klienten och kontakten till sitt innehåll motsvarar klientens servicebehov. Vid tillhandahållandet av hemvård kan även andra tekniska lösningar utnyttjas som stöd för klientens säkerhet, välbefinnande och möjligheter att klara sig hemma eller för att underlätta arbetstagarens arbete, om detta sker med respekt för klientens integritet.~~

Om det vid planering av hembesök framgår att genomförandet av dem i enlighet med 1 ~~och 2~~ mom. äventyras på grund av otillräcklig personal, ska de personer som ansvarar för planeringen omedelbart vidta de åtgärder som står till buds för att säkerställa att personalen är tillräcklig samt informera föreståndaren för verksamhetsenheten om saken.

46 c §

Gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg i samma byggnadshelhet

Gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg kan tillhandahållas i lokaler som hör till samma byggnadshelhet.

En byggnadshelhet som avses i 1 mom. kan också omfatta bostäder som används av andra personer än klienter inom gemenskapsboende eller serviceboende med heldygnsomsorg.

Om den boendes omständigheter förändras så att en övergång från gemenskapsboende eller från sådant boende som avses i 2 mom. till serviceboende med heldygnsomsorg är motiverad, ska ändringen i mån av möjlighet genomföras så att den boende inte behöver flytta till en annan bostad för att få de tjänster som han eller hon behöver.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

47 §

Egenkontroll

En verksamhetsenhet inom socialvården eller en annan aktör som ansvarar för den samlade verksamheten ska göra upp en plan för egenkontroll för att säkerställa socialvårdens kvalitet, säkerhet och ändamålsenlighet. Planen för egenkontroll ska också användas för kontinuerlig uppföljning av att den personal som deltar i klientarbetet är tillräcklig.

Genomförandet av planen för egenkontroll ska följas upp utifrån respons som regelbundet samlas in från klienterna och deras anhöriga och närstående samt från verksamhetsenhetens personal.

Service ska utvecklas utifrån uppföljningen av att personalen är tillräcklig samt utifrån den respons som avses i 2 mom.

Planen för egenkontroll samt de iakttagelser som grundar sig på uppföljningen av hur planen för egenkontroll genomförts och de åtgärder som vidtas på basis av iakttagelserna ska offentliggöras i det allmänna datanätet och på andra sätt som främjar deras offentlighet.

Närmare bestämmelser om innehållet i samt utarbetandet och uppföljningen av planen för egenkontroll får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

På **välståndsområdets och en privat serviceproducentens egenkontroll** tillämpas dessutom 40 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021).

49 a §

Personal

En verksamhetsenhet som producerar socialservice ska ha en personal, vars antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar antalet personer som får tjänster vid verksamhetsenheten och deras servicebehov.

49 b §

Tryggande av tillräcklig personal inom hemvården

Efter att ha fått den information som avses i 46 b § 2 mom. ska föreståndaren för verksamhetsenheten vid behov omedelbart vidta de åtgärder som står till buds för att avhjälpa personalbristen samt se till att information om personalbristen förmedlas till den aktör som svarar för verksamhetsenhetens personalpolitik.

Om bristen inte kan avhjälpas genom de åtgärder som avses i 1 mom., ska den aktör som svarar för verksamhetsenhetens personalpolitik omedelbart vidta åtgärder för att trygga en tillräcklig personal.

Denna lag träder i kraft den 2022 .

Om det i någon annan lag hänvisas till de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag, anses hänvisningen avse motsvarande bestämmelser i denna lag.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Före ikraftträdandet av denna lag beviljade tjänster som avses i de bestämmelser i 19—21 § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag ska efter ikraftträdandet av denna lag ordnas så att de överensstämmer med denna lag.

2.

Lag

om ändring av lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012) 3 a § 4 mom., sådant det lyder i lag 565/2020,
ändras rubriken för 3 § 4 punkten, 3 a § och 3 a § 1 mom., 5 och 12 §, 14 § 1 mom., 14 a §, 15 b § 1 mom., 16 § ~~2 mom.~~, 18 § 2 och 3 mom. samt 20, 21 och 23 §,
av dem 3 § 4 punkten, rubriken för 3 a § och 3 a § 1 mom. sådana de lyder i lag 565/2020, 5, 12 och 23 § sådana de lyder delvis ändrade i lag /2022, 14 § 1 mom., 14 a § och 15 b § 1 mom. sådana de lyder delvis ändrade i lag 1351/2014 och /2022 och 20 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 565/2020, samt
fogas till lagen en ny 17 §, i stället för den 17 § som upphävts genom lag 1346/2016, och till lagen en ny 24 a § som följer:

3 § (Ny)

Definitioner

I denna lag avses med

4) direkt klientarbete vård och omsorg samt uppgifter som främjar och upprätthåller klienters funktionsförmåga och rehabilitering, registrering av klientuppgifter, bedömning av servicebehovet samt utarbetande och uppdatering av vård- och klientplaner,

Betänkande ShUB 12/2022 rd

3 a §

Personer som deltar i det direkta klientarbetet i serviceboende med heldygnsomsorg

Anställda som deltar i det direkta klientarbetet i serviceboende med heldygnsomsorg för äldre personer är

- 1) sjukskötare och hälsovårdare,
  - 2) närvårdare och primärskötare,
  - 3) geronomer,
  - 4) hemvårdare,
  - 5) socialsektorns handledare och pedagoger,
  - 6) personer som avlagt socionomexamen (YH),
  - 7) personer som avlagt lämplig yrkes- eller specialyrkesexamen,
  - 8) personer som avlagt lämplig examen på institutnivå,
  - 9) fysioterapeuter och ergoterapeuter,
  - 10) rehabiliteringsledare,
  - 11) omsorgsassistenten,
  - 12) handledare för stimulerande verksamhet och andra motsvarande anställda som deltar i upprätthållandet av klientens sociala funktionsförmåga,
  - 13) verksamhetsenheternas föreståndare och ansvariga personer.
-

5 §

Plan för att stödja den äldre befolkningen

Varje kommun ska som en del av den välfärdsberättelse och välfärdsplan som avses i 6 § 3 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) utarbeta en plan över sina åtgärder för att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

Varje välfärdsområde ska som en del av den välfärdsberättelse och välfärdsplan som avses i 7 § 3 mom. i lagen om ordnande av social- och hälsovård utarbeta en plan över sina åtgärder för att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand samt för att ordna och utveckla den service och närståendevård som äldre personer behöver. Vid planeringen ska åtgärder som främjar boende i hemmet och rehabilitering prioriteras samt bedömas den äldre befolkningens välbefinnande, tillräckligheten och kvaliteten i fråga om de tjänster som står till buds för den äldre befolkningen samt faktorer som påverkar den äldre befolkningens servicebehov.

Helsingfors stad ska i den plan som avses i 1 mom. inkludera sina åtgärder för att ordna och utveckla den service och närståendevård som äldre personer behöver. Vid planeringen ska åtgärder som främjar boende i hemmet och rehabilitering prioriteras.

De planer som avses i denna paragraf ska innehålla mål, åtgärder och samarbete för att förutseende av den äldre befolkningens boendebhov och utveckling av ett boende som motsvarar behoven.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

12 §

Tjänster som främjar välbefinnandet

Välståndsområdet ska ordna rådgivningstjänster som stöder den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

Dessutom ska välståndsområdet, särskilt för dem bland den äldre befolkningen vars levnadsförhållanden eller livssituation utifrån forskningsrön eller allmän livserfarenhet bedöms innebära riskfaktorer som ökar behovet av service, tillhandahålla hälsokontroller, mottagningar och hembesök som stöder välbefinnandet, hälsan, funktionsförmågan och förmågan att klara sig på egen hand.

I de tjänster som avses i 1 och 2 mom. ska det ingå att

- 1) ge handledning som syftar till att främja välbefinnandet, funktionsförmågan och sunda levnadsvanor samt förebygga sjukdomar, olycksfall och olyckor,
- 2) identifiera sociala problem och hälsoproblem som beror på försvagad hälsa och nedsatt funktionsförmåga hos den äldre befolkningen och tidigt stöd i samband med sådana problem,
- 3) ge handledning beträffande socialvård och annan social trygghet,
- 4) ge handledning beträffande sjukvård, multiprofessionell rehabilitering och säker läkemedelsbehandling, och
- 5) ge handledning i användningen av tjänster som står till buds i **kommunen och** välståndsområdet och som främjar välbefinnandet, hälsan, funktionsförmågan och förmågan att klara sig på egen hand.

Vid den rådgivning som avses i 1 mom. ska den äldre befolkningen uppmuntras att förutse sitt eget boende och att genomföra lösningar som stöder självständigt boende.

Den service som avses ovan i 1 och 2 mom. kan ordnas och erbjudas som rådgivningsverksamhet för äldre. (Nytt 5 mom.)

14 §

Principer för långvarig vård och omsorg

Välståndsområdet ska i första hand ge äldre personer långvarig vård och omsorg som stöder ett värdigt liv med hjälp av öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården som ges i den äldre personens hem och med övriga öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården. Dessa tjänster ska till innehåll och omfattning anpassas efter den äldre personens servicebehov vid respektive tillfälle.

---

14 a §

Förutsättningar för långvarig institutionsvård

Långvarig vård och omsorg för äldre personer dygnet runt får inte tillhandahållas vid en verksamhetsenhet för sådan service på en institution som avses i 22 § i socialvårdslagen.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Vård och omsorg som avses i 1 mom. får tillhandahållas vid en verksamhetsenhet för slutenvård som avses i 67 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen endast om det finns medicinska skäl eller skäl som har samband med patientsäkerheten.

15 b §

Utredning av förutsättningarna för långvarig institutionsvård

Innan vård och omsorg ges som långvarig institutionsvård som avses i 14 a § 2 mom. ska välfärdsområdet på det sätt som avses i 15 § utreda möjligheterna att tillgodose en äldre persons servicebehov med hjälp av öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården som ges i den äldre personens hem och med övriga öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården.

---

16 §

Klientplan

Välfärdsområdet ansvarar för att det för en äldre person utarbetas en plan som avses i 7 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (**klientplan**). Planen ska utarbetas utan ogrundat dröjsmål efter det att den äldre personens servicebehov har utretts, om det inte är fråga om tillfällig rådgivning och handledning eller om det inte i övrigt är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. (Nytt)

Utifrån bedömningen av en äldre persons funktionsförmåga ska det i **klientplanen** bestämmas hurdan helhet av social- och hälsovårdstjänster som behövs för att stödja den äldre personens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand och för att garantera att han eller hon får en god vård. Tjänster som tryggar vård och omsorg för en äldre person samt upprätthållandet av funktionsförmågan ska planeras så att de till omfattning, innehåll och tidpunkt motsvarar hans eller hennes behov. Man ska rådgöra med den äldre personen och vid behov med hans eller hennes anhöriga eller närstående, kontaktperson eller med en intressebevakare som har förordnats för honom eller henne om alternativen för att åstadkomma denna helhet. Den äldre personens synpunkter på alternativen ska tas med i planen.

Klientplanen ska alltid ses över utan ogrundat dröjsmål när det sker sådana väsentliga förändringar i den äldre personens funktionsförmåga som påverkar hans eller hennes servicebehov.

17 §

Egen kontaktperson

Den egna kontaktpersonen enligt 42 § i socialvårdslagen ska enligt den äldre personens individuella behov

1) ge den äldre personen råd och stöd i frågor som gäller erhållande och tillhandahållande av social- och hälsovårdstjänster som han eller hon behöver,

2) tillsammans med den äldre personen och vid behov hans eller hennes anhöriga eller närstående följa upp genomförandet av **klientplanen** samt förändringar i den äldre personens servicebehov,

Betänkande ShUB 12/2022 rd

3) med den äldre personens samtycke vid behov kontakta de aktörer som ansvarar för ordnandet och produktionen av hans eller hennes social- och hälsovårdstjänster för att tjänsterna så väl som möjligt ska motsvara den äldre personens behov.

18 §

Beslut om beviljande av socialservice samt rätt till service

Beslut om beviljande av annan än brådskande socialservice ska fattas utan ogrundat dröjsmål efter det att en skriftlig eller muntlig ansökan har inkommit. En äldre person har rätt att få annan än brådskande socialservice som beviljats honom eller henne utan ogrundat dröjsmål. Beslutet om den ska dock verkställas senast tre månader efter det att ärendet inleddes. Tiden kan vara längre än detta om utredningen av ärendet av något särskilt skäl kräver längre tid eller om verkställigheten fördröjs av något annat särskilt skäl som hänför sig till klientens behov.

När beslut fattas ska 13, 14 och 14 a § beaktas. Socialservicens tillräcklighet ska bestämmas utifrån utredningen av servicebehovet i enlighet med 15 § och **klientplanen** enligt 16 §.

20 §

Personal

En verksamhetsenhet ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar antalet äldre personer som tillhandahålls service av verksamhetsenheten och det servicebehov deras funktionsförmåga medför, och som garanterar dem en högkvalitativ service. Om funktionsförmågan hos en äldre person som vårdas i verksamhetsenhetens lokaler har försämrats så mycket att han eller hon behöver omsorg oavsett tid på dygnet, ska det finnas tillräcklig personal på verksamhetsenheten alla tider på dygnet. Endast personer som har sådan tillräcklig utbildning och kompetens i läkemedelsbehandling som uppgiften förutsätter får delta i genomförandet av läkemedelsbehandling.

Den faktiska personaldimensioneringen ska vara minst 0,7 anställda per klient vid en sådan verksamhetsenhet för serviceboende med heldygnsomsorg enligt 21 c § i socialvårdslagen som har gemensamma lokaler och egen arbetsskiftsplanering och som är underställd en och samma chef. Med faktisk personaldimensionering avses den arbetsinsats som utförs av de i 3 a § avsedda närvarande anställda som utför direkt klientarbete vid verksamhetsenheten, i förhållande till antalet klienter vid verksamhetsenheten under en uppföljningsperiod på tre veckor. Indirekt arbete beaktas inte i personaldimensioneringen.

Hembesök som hör till hemvård för äldre personer enligt 19 a § i socialvårdslagen ska planeras i enlighet med 46 b § 1 mom. i den lagen. Det ska i enlighet med 49 b § i den lagen säkerställas att det finns tillräckligt med personal som genomför hembesök.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

21 §

Ledning

En verksamhetsenhet ska ha en föreståndare som inom ramen för sina befogenheter svarar för att principerna i 13, 14 och 19 § iakttas i klientarbetet, att verksamhetsenheten har personal enligt 20 § och att servicen även uppfyller övriga krav som ställs på den.

Verksamheten ska ledas så att den stöder en högkvalitativ och klientinriktad helhet av social- och hälsovårdstjänster, främjandet av ett rehabiliterande arbetssätt, de anställdas välbefinnande i arbetet, samarbetet mellan olika myndigheter och yrkesgrupper samt utvecklandet av verksamhetsmetoder.

23 §

Egenkontroll

Föreståndaren för en verksamhetsenhet ska se till att det i verksamhetsenhetens dagliga verksamhet genomförs egenkontroll i syfte att säkerställa att servicen är högkvalitativ, säker och tillgänglig samt för kontinuerlig uppföljning av att den personal som deltar i klientarbetet är tillräcklig.

För egenkontrollen ska det utarbetas en plan för egenkontroll. Genomförandet av planen ska följas utifrån de synpunkter som regelbundet inhämtas från de äldre personer som tillhandahålls service av verksamhetsenheten, från deras anhöriga och närstående och från verksamhetsenhetens personal.

Servicen ska utvecklas utifrån den i 1 mom. avsedda uppföljningen av att den personal som deltar i klientarbetet är tillräcklig och de synpunkter som avses i 2 mom.

Planen för egenkontroll samt iakttagelser som grundar sig på uppföljningen av hur planen för egenkontroll genomförts och de åtgärder som vidtas på basis av iakttagelserna ska offentliggöras i det allmänna datanätet och på andra sätt som främjar deras offentlighet.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan meddela närmare föreskrifter om vad planen för egenkontroll ska innehålla och hur den ska utarbetas samt om uppföljningen av den.

På egenkontrollen tillämpas dessutom 40 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård.

24 a §

Uppföljning av tjänsternas kvalitet

Bestämmelser om Institutet för hälsa och välfärds skyldighet att följa kvaliteten på de social- och hälsovårdstjänster som produceras för äldre personer finns i 2 § 1 mom. 2 punkten i lagen om Institutet för hälsa och välfärd (668/2008). Bestämmelser om institutets rätt att av anordnare och producenter av social- och hälsovård få de uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen finns i 5 § 1 mom. 1 punkten i den lagen. Bestämmelser om skyldigheten att lämna uppgifter till institutet och om institutets beslut om insamling av uppgifter finns i 5 c § i den lagen.

Som en del av den uppföljning som avses i 1 mom. ska Institutet för hälsa och välfärd genomföra en riksomfattande klientenkät vartannat år. Institutet får begära svar på enkäten av de äldre

Betänkande ShUB 12/2022 rd

personer som regelbundet får hemvård enligt 19 a § i socialvårdslagen eller långvarigt serviceboende med heldygnsvård enligt 21 c § i den lagen. En verksamhetsenhet som tillhandahåller ovannämnda tjänster för äldre personer ska se till att dess klienter på ett för klienten lämpligt sätt får information om enkätens syfte och om att informationen publiceras så att klienten inte går att känna igen och klienten har möjlighet att svara på enkäten. Det är frivilligt att besvara enkäten.

Institutet för hälsa och välfärd får trots bestämmelserna om företagshemligheter offentliggöra uppföljningsrapporter som baserar sig på de uppgifter som institutet samlat in i enlighet med 1 och 2 mom. för varje enskild serviceanordnare och verksamhetsenhet. Uppföljningsrapporterna får inte innehålla sådan information på basis av vilken en klient vid verksamhetsenheten direkt eller indirekt kan identifieras.

Denna lag träder i kraft den 202 .

Bestämmelserna i 3 a § 1 mom., 14 § 1 mom. samt 14 a och 15 b § tillämpas dock först från och med den 2028.

Trots vad som föreskrivs i 3 a § 1 mom. 11 punkten ska de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas på en person som är verksam som hemhjälpare eller vårdbiträde när denna lag träder i kraft.

Lagens 20 § 2 mom. tillämpas på verksamhetsenheter för långvarig institutionsvård till och med den 2027.

Klientenkäten enligt 24 a § 2 mom. ska genomföras första gången år 2024.

3.

Lag

om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 4 § 1 punkten, det inledande stycket i 7 b § 1 mom., 7 b § 1 mom. 1 punkten 7 b § 2 mom., 7 c §, rubriken för 10 b §, 10 c §, rubriken för 10 d §, 10 d § 1 mom., rubriken för 10 e §, 10 e § 1 mom., rubriken för 10 f §, 10 g och 10 h § samt 14 §, sådana de lyder, 4 § 1 punkten i lag 1311/2014 och det inledande stycket i 7 b § 1 mom., 7 b § 1 mom. 1 punkten, 7 b § 2 mom., 7 c §, rubriken för 10 b §, 10 c §, rubriken för 10 d §, 10 d § 1 mom., rubriken för 10 e §, 10 e § 1 mom., rubriken för 10 f §, 10 g och 10 h § samt 14 i lagarna 1201/2020 och /2022, som följer:

Betänkande ShUB 12/2022 rd

4 §

Avgiftsfri socialservice

Avgiftsfria är följande former av socialservice:

1) socialt arbete enligt 14 § 1 mom. 1 punkten i socialvårdslagen (1301/2014), social handledning enligt momentets 2 punkt, social rehabilitering enligt momentets 3 punkt, familjearbete enligt momentets 4 punkt, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor enligt momentets 16 punkt, övervakning av umgänge mellan barn och förälder enligt momentets 17 punkt, stöttat umgänge och övervakade byten enligt 27 § i den lagen samt verksamhet i sysselsättningsyfte för handikappade och arbetsverksamhet för handikappade, med undantag för transporter och måltider enligt 27 d och 27 e § i socialvårdslagen (710/1982),

---

7 b §

Långvarig service

Ett välfärdsområde får ta ut en avgift enligt 7 c § för

1) serviceboende med heldygnsomsorg enligt 21 c § i socialvårdslagen, om servicen beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst tre månader (*långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg*),

---

Ett välfärdsområde får ta ut en avgift enligt 10 e § för hemsjukvård och hemsjukhusvård enligt 25 § i hälso- och sjukvårdslagen samt hemservice för barnfamiljer enligt 18 a § i socialvårdslagen och hemvård enligt 19 a § i den lagen, om klienten får service minst en gång i veckan och servicen dessutom beräknas pågå i minst två månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst två månader (*fortlöpande och regelbunden service i hemmet*).

7 c §

Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Ett välfärdsområde får ta ut en månadsavgift av klienten för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård. Avgiften får utgöra högst 85 procent av klientens månadsinkomster, från vilka avdrag enligt 10 c och 10 d § har gjorts.

Om klienten omedelbart innan den service som avses i 1 mom. har inletts har levit i gemensamt hushåll i äktenskap eller samboförhållande och klientens inkomster är större än makens eller sambons inkomster, bestäms avgiften på basis av makarnas eller sambornas sammanräknade månadsinkomster. Avgiften får då vara högst 42,5 procent av makarnas sammanräknade månadsinkomster, från vilka de avdrag som avses i 1 mom. har gjorts. Om emellertid båda makarna eller samborna omfattas av långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård eller långvarig sluten vård, bestäms avgiften dock enligt vad som föreskrivs i 1 mom.

När välfärdsområdet bestämmer avgiften ska det se till att klienten till sitt förfogande har ett belopp för personligt bruk, som för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg

Betänkande ShUB 12/2022 rd

och klienter inom långvarig familjevård ska vara minst 164 euro per månad och för klienter i långvarig sluten vård minst 110 euro per månad.

De belopp som anges i 3 mom. ska justeras vartannat år utifrån förändringen i arbetspensionsindex enligt 98 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Som grund används det poängtal för arbetspensionsindex som har fastställts för justeringsåret för tillämpning av den paragrafen. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. De indexjusterade beloppen avrundas till närmaste hela euro och träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

Om den avgift enligt 2 mom. som bestäms på basis av makarnas eller sambornas sammanräknade månadsinkomster blir större än den avgift som bestäms enligt 1 mom., får hos klienten tas ut högst en avgift som motsvarar den avgift som bestäms enligt 1 mom.

10 b §

Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

---

10 c §

Avdrag från inkomsterna vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Innan den avgift som avses i 7 c § bestäms ska från månadsinkomsterna för en person som avses i 1 och 2 mom. i den paragrafen dras av

1) underhållsbidrag som personen ska betala samt andra motsvarande kostnader som föranleds av hans eller hennes faktiska familjeförhållanden,

2) sådan av en skiftesman eller domstol förordnad gottgörelse enligt lagen om upplösning av sambos gemensamma hushåll (26/2011) som han eller hon ska betala i pengar,

3) förmån som han eller hon ska betala i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller på livstid,

4) den grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode och vars storlek bestäms med stöd av 44 § 5 mom. i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999), när en domstol eller förmyndarmyndigheten har förordnat en intressebevakare för honom eller henne, samt fullmäktigens arvode enligt 22 § i lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007), dock högst till beloppet av ovan avsedda grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode.

Med avvikelse från 1 mom. 1 punkten avdras dock inte underhållsbidraget, om den som är mottagare av underhållsbidraget är make eller maka till klienten och makarna har levt i gemensamt hushåll omedelbart innan den långvariga familjevården, det långvariga serviceboendet med heldygnsomsorg eller den långvariga slutna vården inleddes.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska klientens faktiska boendeutgifter före förflyttning till långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård eller långvarig sluten vård avdras från inkomsterna enligt följande:

1) i fråga om ägarbostad de nödvändiga och skäligen kostnaderna för ägarbostaden under de senaste sex månaderna,

Betänkande ShUB 12/2022 rd

2) hyran för en hyresbostad och övriga nödvändiga och skäligen kostnader för boendet under den uppsägningstid för hyresgästen som avses i 52 § i lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995),

3) det i 32 § i lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021) avsedda bruksvederlaget och övriga nödvändiga och skäligen kostnader för boendet för tre månader.

10 d §

Särskilda avdrag från inkomsterna vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

Utöver vad som föreskrivs i 10 c § ska välfärdsområdet vid bestämmandet av storleken på den avgift som tas ut för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg dra av skäligen boendeutgifter som föranleds av långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg från de inkomster som ligger till grund för avgiften. Bostadsbidrag som betalas med statliga medel dras av från boendeutgifterna.

---

10 e §

Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet

Ett välfärdsområde får för fortgående och regelbunden service i hemmet ta ut en månadsavgift som bestäms utifrån antalet servicetimmarna som skrivits in i servicebeslutet, klientens betalningsförmåga och familjens storlek. Boendekostnaderna ingår inte i avgiften.

---

10 f §

Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet

---

10 g §

Avdrag från inkomsterna vid fortgående och regelbunden service i hemmet

Innan den avgift som avses i 10 e § bestäms ska från månadsinkomsterna för en i 10 f § 1 mom. avsedd person dras av de utgifter som anges i 10 c § 1 mom. När en klient som i sitt eget bruk har en bostad som avses i 10 c § 3 mom. flyttar till sådant stödboende enligt 21 a § i socialvårdslagen eller gemenskapsboende enligt 21 b § i den lagen, där han eller hon får fortgående och regelbunden service i hemmet, ska vid bestämmandet av den avgift som avses i 10 e § från klientens inkomster dessutom dras av de faktiska boendeutgifter som avses i 10 c § 3 mom.

Med avvikelse från 1 mom. dras underhållsbidraget inte av när den avgift som avses i 10 e § bestäms för en klient i stödboende eller gemenskapsboende, om mottagaren av underhållsbidraget

Betänkande ShUB 12/2022 rd

är klientens make eller maka och makarna har levit i gemensamt hushåll omedelbart innan stödboendet eller gemenskapsboendet inleddes.

10 h §

Service som stöder boendet

Välårsområdet får hos klienten ta ut en skällig avgift för i klientplanen ingående stödtjänster enligt 19 § 2 mom. i socialvårdslagen, ~~trygghetsservice enligt 19 b § i den lagen~~ och verksamhet som främjar socialt umgänge enligt 21 b § 1 mom. i den lagen samt motsvarande tjänster som **stöder boendet och som ordnas på grundval av 14 § 2 mom. i socialvårdslagen**. Med klientplan avses i denna lag handlingar som avses i 39 § i socialvårdslagen, i 7 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), i 4 a § i lagen om lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), i 16 § i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012) och i 30 § i barnskyddslagen samt motsvarande handlingar som avses någon annanstans i lag.

För tjänster som avses i 1 mom. och som hänför sig till serviceboende med heldygnsomsorg får ingen separat avgift tas ut.

14 §

Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till välårsområdet

Trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag får välårsområdet uppbära en klients pension, livränta, underhållsbidrag, understöd och andra löpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar för den tid som klienten får sådant serviceboende med heldygnsomsorg, sådan familjevård, sådan slutenvård eller sådan service på en institution som ordnas av välårsområdet. Välårsområdet får använda de inkomster, ersättningar och fordringar som avses i detta moment för att ersätta en avgift som bestämts för klienten, dock med beaktande av vad som föreskrivs om inkomsterna, ersättningarna och fordringarna någon annanstans i lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av lag.

Välårsområdet ska senast två veckor före utbetalningen av en i 1 mom. avsedd inkomst, ersättning eller fordran meddela utbetalaren att inkomsten, ersättningen eller fordran betalas till välårsområdet. Då kan betalningen ske med laglig verkan endast till välårsområdet.

Om ett välårsområde uppbär inkomster, ersättningar eller fordringar som betalas till en klient, ska välårsområdet se till att klienten månatligen till sitt förfogande har ett belopp för personligt bruk, som för klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg, klienter inom familjevård, klienter i slutenvård och klienter som får service på institution är minst lika stort som det belopp som avses i 7 c § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 7 c § 5 mom. träder dock i kraft den 20 . De beslut om klientavgifter som gäller vid ikraftträdandet av 7 c § 5 mom. och som fattats innan nämnda bestämmelse trädde i kraft och där avgiften bestäms på det sätt som avses i 7 c § 2 mom. på grundval av makarnas sammanräknade månadsinkomster, ska justeras i enlighet med 7 c § 5 mom. senast den 31 december 2022. Om det

Betänkande ShUB 12/2022 rd

efter ikraftträdandet av 7 c § 5 mom. har tagits ut för hög klientavgift av klienten innan klientavgiftsbeslutet har justerats, ska klienten senast den nämnda dagen gottgöras för den andel som tagits ut för mycket. (Nytt 2 mom.)

4.

Lag

om ändring av lagen om privat socialservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om privat socialservice (922/2011) 4 § 3 mom., 13 § och 27 § 2 mom.,
sådana de lyder, 4 § 3 mom. och 27 § 2 mom. i lag 543/2018 och 13 § i *lagarna* 1321/2014 *och /*
2022, samt
fogas till 7 § ett nytt 3 mom., som följer:

4 §

Verksamhetsbetingelser

Bestämmelser om personaldimensioneringen och behörighetsvillkoren för personalen finns i fråga om familjehem i 6, 8 och 9 § i familjevårdslagen (263/2015). Bestämmelser om det minsta antalet anställda i anstaltsvård inom barnskyddet finns i 59 § i barnskyddslagen (417/2007) och om behörighetsvillkoren för personalen i 60 § i den lagen. Bestämmelser om personaldimensioneringen i serviceboende med heldygnsomsorg enligt 21 c § i socialvårdslagen finns i 20 § i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012). Bestämmelser om tryggnad av tillräcklig personal inom hemvården finns i 49 b § i socialvårdslagen.

7 § (Ny)

Tillståndspliktig service

Den tillståndsplikt som avses i 1 mom. gäller inte sådan hemvård som avses i 19 a § 4 mom. i socialvårdslagen och som ordnas oberoende av tid på dygnet eller sådant gemenskapsboende som avses i 21 b § i socialvårdslagen. (Nytt 3 mom.)

Betänkande ShUB 12/2022 rd

13 §

Välårsdsområdets skyldighet att lämna regionförvaltningsverket anmälda uppgifter

Välårsdsområdet ska utan dröjsmål lämna regionförvaltningsverket de uppgifter som välårsdsområdet fått med stöd av 11 och 12 §, med undantag för uppgifter om serviceproducenter som producerar endast sådana stödtjänster som avses i 19 § i socialvårdslagen.

27 §

Registrering av uppgifter om anmälningspliktig verksamhet

I registret förs inte in uppgifter om serviceproducenter som producerar endast sådana stödtjänster som avses i 19 § i socialvårdslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen följer hur hemservicen för barnfamiljer genomförs i välårsdsområdena och vid behov vidtar åtgärder för att trygga tillgången till service.
2. Riksdagen förutsätter att regeringen följer lagförslagets konsekvenser för tillgången till och kvaliteten på hemvård och heldygnsomsorg för äldre.
3. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder god praxis för att stärka den äldre befolkningens hälsa och välfärd och etablerar bästa praxis i hela landet exempelvis som rådgivningsverksamhet för äldre.

Betänkande ShUB 12/2022 rd

Helsingfors 16.6.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Hanna-Leena Mattila cent (delvis)
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna (delvis)
ersättare Aino-Kaisa Pekonen vänst
ersättare Sari Sarkomaa saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen
utskottsråd Harri Sintonen.

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

Reservation 1

Motivering

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara viktigt att den äldre befolkningen har tillgång till högklassiga social- och hälsovårdstjänster som stöder deras funktionsförmåga på lika villkor i hela landet. Med tanke på tillgången till tjänster får den personal som ordnandet av tjänsterna förutsätter en nyckelställning, och till följd av bland annat pensionsavgång bland den nuvarande personalen förutsätter säkerställandet av personalens tillräcklighet åtgärder av regeringen i fråga om personalens arbetsförhållanden och löner samt antalet utbildningsplatser och finansieringen av välfärdsområdena. Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att det för att säkerställa tjänsternas klient- och patientsäkerhet är ytterst viktigt att man utöver antalet anställda också för varje uppgift ser till att personalen har tillräcklig utbildning och tillräckliga språkkunskaper. Man måste avstå från att minska antalet långvårdsplatser och i vården av patienter i dåligt skick kan vårdarens besök inte ersättas med telefonsamtal eller annan teknik.

Flera sakkunniga som hörts i utskottet har ansett att personalens tillräcklighet och tillgången på arbetskraft är en tröskelfråga med tanke på uppnåendet av propositionens mål. Enligt SuPer måste man först lösa problemen med hemvårdens bristande attraktionskraft som arbetsplats och den brist på arbetstagare som den leder till, och först därefter kan man utöka tiderna för ordnandet av hemvården. Enligt Institutet för hälsa och välfärd försämras tillgången på vårdpersonal samtidigt som antalet brukare inom hemvården ökar, när mindre åldersklasser än tidigare kommer in på arbetsmarknaden och även pensionsavgångar inverkar på tillgången på personal. Därför måste utbildningsvolymerna höjas och andra möjliga medel användas för att trygga tillgången på personal. Dessutom bör den begränsade tillgången på personal beaktas när servicesystemet utvecklas. Enligt huvudstadsregionens kompetenscentrum för det sociala området Socca är de föreslagna ökningarna av utbildningsplatserna för närvårdare och sjukskötare nödvändiga, men de korrigerar inte situationen omedelbart. Dessutom behövs det tillräckligt med yrkeskompetens inom det sociala området (t.ex. geronomer, socialhandledare och socialarbetare) särskilt när funktioner som förutsätter delaktighet och växelverkan ordnas. Sannfinländarnas utskottsgrupp instämmer i de iakttagelser som gjorts.

Många av de sakkunniga som hörts har också lyft fram iakttagelser som gäller personalens utbildnings- och kompetenskrav i olika uppgifter. SuPer betonar att man vid planeringen av personalstyrkan måste säkerställa hur kortvarig och långvarig personalfrånvaro ersätts med vikarier och förplikta verksamhetsenhetens direktör att göra en skriftlig anmälan om personalbristen till regionförvaltningsverket. SuPer påpekar vidare att omsorgsassistenterna aldrig får arbeta ensamma inom hemvården och att utbildningsnivån inom hemvården inte får sänkas, och anser att det bör skapas en egen personaldimensionering för personalen inom hemvården och en beräkningsformel för den. Valvira påpekar att det vid sammanslagning av gemenskapsboende och boende med heldygnsomsorg enligt 46 c § i socialvårdslagen är svårt att övervaka personaldimensioneringen och att den föreslagna regleringen i ljuset av tillsynsiakttagelserna kan medföra allvarliga risker för tillhandahållandet av tjänster enligt klienternas servicebehov samt klient- och patientsäkerheten, om inte de olika servicebehoven hos klienterna vid enheterna i fråga identifieras. Problem kan uppstå också om den service som tidigare räknas som så kallade stödtjänster har utvidgats ef-

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

ter det att verksamheten inlett så att uppgifterna också har omfattat uppgifter som hör till socialvården och som anses förutsätta kompetensen hos en yrkesutbildad person inom socialvården eller hälso- och sjukvården och även registrering av tillståndsförvaltningen. Med tanke på tillsynen är det viktigt att så entydigt som möjligt definiera de personer som deltar i klient- och patientarbetet i hemvården, eller kompetensnivån. Sannfinländarnas utskottsgrupp instämmer i de iakttagelser som gjorts och betonar att tillsynsmyndigheten i samband med ändringen ska garanteras tillräckliga tillsynsresurser.

Dessutom har de sakkunniga som hörts lyft fram klienternas rätt till olika serviceformer. Enligt biträdande justitieombudsmannen bör förutsättningarna för att få gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg preciseras, eftersom tillgången till serviceboende med heldygnsomsorg kan försämrats om det bedöms att gemenskapsboende lämpar sig för klienter som behöver service under olika tider av dygnet i stället för serviceboende med heldygnsomsorg. Biträdande justitieombudsmannen påpekar att regleringen i den föreslagna formen innebär en risk för att en klient i utsatt ställning inte får service enligt sitt behov och blir tvungen att betala mer för servicen än en klient i motsvarande situation för vilken servicen ordnas som vårdboende (serviceboende med heldygnsomsorg), eftersom gemenskapsboende inte omfattas av det belopp för personligt bruk som föreskrivs i 7 c § i klientavgiftslagen. Biträdande justitieombudsmannen väcker också frågan om huruvida personalen inom hemvården och stödtjänsterna omfattas av samma krav och hur hemvården och stödtjänsterna skiljer sig från varandra när de i princip har samma villkor för tillgång och föreslår att serviceboende med heldygnsomsorg ska vara en subjektiv rättighet. Handikappforum föreslår att verksamhet under dagtid för personer med funktionsnedsättning som överskridit arbetsför ålder ska fås som stödtjänst med stöd av socialvårdslagen. Universitetsnätverket för det riksomfattande socialarbetet Sosnet påminner om att de nya tjänster som föreslås i socialvårdslagen inte får utgöra ett hinder för hemvård enligt klientens behov eller för att få tillgång till boendeservice som lämpar sig för klienten och som motsvarar klientens behov. Till exempel ordnandet av hemvård nattetid får inte försvåra tillgången till boende i gemenskap eller serviceboende dygnet runt, när personens servicebehov kräver det. På motsvarande sätt får gemenskapsboende eller närståendevård där inte utgöra något hinder för att få serviceboende med heldygnsomsorg. Eläkeliitto betonar att man genom stödtjänster inte bör utesluta eller avgränsa andra tjänster som klienten behöver och föreslår en striktare tidsgräns för ordnandet av icke-brådsåkande socialservice. Sannfinländarnas utskottsgrupp undertecknar den framförda kritiken och konstaterar att kunder som är i behov av serviceboende med heldygnsomsorg inte får placeras i andra former av boende som är oändamålsenliga och otillräckliga med tanke på deras behov på grund av att personalen inte räcker till för att tillgodose personaldimensioneringen för serviceboende med heldygnsomsorg.

Dessutom har de sakkunniga som hörts fäst uppmärksamhet vid hur klientavgifterna bestäms och nivån på disponibla medel. Minnesförbundet betonar att det vid sammanslagning av gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg enligt 46 c § i socialvårdslagen ska vara klart och förutsägbart för klienten hur avgifterna bestäms. Äldreombudsmannen föreslår att det belopp för personligt bruk som avses i 7 c § i klientavgiftslagen ska höjas till 250 euro per månad. Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att man måste fästa särskild uppmärksamhet vid storleken på kundens disponibla medel i situationer med stigande inflation och anser att indexjusteringen enligt 7 c § i lagen om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården vid behov bör göras betydligt oftare än vart annat år som föreslås i propositionen och att det bör utredas om

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

beloppet för personligt bruk binds till folkpensionsindex i stället för till arbetspensionsindex för att en sådan höjning av konsumentpriserna som är väsentlig med tanke på beloppets tillräcklighet ska beaktas på behörigt sätt. Det personliga beloppet ska också gälla alla som omfattas av boendeservice oberoende av boendeform.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 4 enligt betänkandet,

att riksdagen godkänner lagförslag 1—3 med ändringar och (*Reservationens ändringsförslag*)

att riksdagen godkänner sex uttalanden. (*Reservationens förslag till uttalanden*)

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i socialvårdslagen (1301/2014) 20 §,
ändras 3 § 1 och 6 punkten, 14 § 1 mom., 19 och 21 §, 22 § 1 mom. samt 47 §, av dem 3 § 1 punkten sådan den lyder i lag 292/2016 och 14 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 512/2016 och 635/2021, samt
fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 292/2016, en ny 7 punkt, till lagen nya 18 a, 19 a, 19 b och 21 a—21 c §, till 46 a §, sådan den lyder i lag 292/2016, ett nytt 4 mom., till lagen nya 46 b och 46 c §, till 49 a §, sådan den lyder i lag 292/2016, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 49 b §, som följer:

3, 14, 18 a, 19, 19 a, 21, 21 a—c, 22, 46 a—c, 47 och 49 a §
(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

49 b §

Tryggande av tillräcklig personal inom hemvården

Efter att ha fått den information som avses i 46 b § 4 mom. ska föreståndaren för verksamheten ~~vid behov~~ omedelbart vidta de åtgärder som står till buds för att avhjälpa personalbristen samt se till att information om personalbristen förmedlas till den aktör som svarar för verksamhetsenhetens personalpolitik.

Om bristen inte kan avhjälpas genom de åtgärder som avses i 1 mom., ska den aktör som svarar för verksamhetsenhetens personalpolitik omedelbart vidta åtgärder för att trygga en tillräcklig personal **samt meddela tillsynsmyndigheten om personalbristen.**

Ikraftträdandebestämmelsen

(Som i ShUB)

2.

Lag

om ändring av lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012) 3 a § 4 mom., sådant det lyder i lag 565/2020,

ändras rubriken för 3 a § och 3 a § 1 mom., 5 och 12 §, 14 § 1 mom., 14 a §, 15 b § 1 mom., 16 § 2 mom., 18 § 2 och 3 mom. samt 20, 21 och 23 §, av dem rubriken för 3 a § och 3 a § 1 mom. sådana de lyder i lag 565/2020, 14 § 1 mom., 14 a § och 15 b § 1 mom. sådana de lyder i lag 1351/2014 och 20 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 565/2020, samt

fogas till lagen en ny 17 §, i stället för den 17 § som upphävts genom lag 1346/2016, och till lagen en ny 24 a § som följer:

3, 3 a, 5, 12, 14, 14 a, 15 b, 16 och 17 §

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

18 §

Beslut om beviljande av socialservice samt rätt till service

Beslut om beviljande av annan än brådskande socialservice ska fattas utan ogrundat dröjsmål efter det att en skriftlig eller muntlig ansökan har inkommit. **En äldre person som behöver service dygnet runt har rätt till serviceboende med heldygnsomsorg.** En äldre person har rätt att få annan än brådskande socialservice som beviljats honom eller henne utan ogrundat dröjsmål. Beslutet om den ska dock verkställas senast **en månad** efter det att ärendet inleddes. Tiden kan vara längre än detta om utredningen av ärendet av något särskilt skäl kräver längre tid eller om verkställigheten fördröjs av något annat särskilt skäl som hänför sig till klientens behov.

När beslut fattas ska 13, 14 och 14 a § beaktas. Socialservicens tillräcklighet ska bestämmas utifrån utredningen av servicebehovet i enlighet med 15 § och serviceplanen enligt 16 §.

20, 21, 23, 24 a §

(Som i ShUB)

Ikraftträdandebestämmelsen

(Som i ShUB)

3.

Lag

om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 4 § 1 punkten, det inledande stycket i 7 b § 1 mom., 7 b § 1 mom. 1 punkten 7 b § 2 mom., 7 c §, rubriken för 10 b §, 10 c §, rubriken för 10 d §, 10 d § 1 mom., rubriken för 10 e §, 10 e § 1 mom., rubriken för 10 f §, 10 g och 10 h § samt 14 §, sådana de lyder, 4 § 1 punkten i lag 1311/2014 och det inledande stycket i 7 b § 1 mom., 7 b § 1 mom. 1 punkten, 7 b § 2 mom., 7 c §, rubriken för 10 b §, 10 c §, rubriken för 10 d §, 10 d § 1 mom., rubriken för 10 e §, 10 e § 1 mom., rubriken för 10 f §, 10 g och 10 h § samt 14 i lag 1201/2020, som följer:

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

4 och 7 b §

(Som i ShUB)

7 c §

Avgift för långvarigt serviceboende ~~med heldygnsvård~~, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

(1 och 2 mom. som i ShUB)

När välfärdsområdet bestämmer avgiften ska det se till att klienten till sitt förfogande har ett belopp för personligt bruk, som ~~för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård och klienter inom långvarig familjevård~~ ska vara ~~minst 164 euro per månad och för klienter i långvarig sluten vård~~ minst 250 euro per månad.

De belopp som anges i 3 mom. ska justeras **ärligen** utifrån förändringen i folkpensionsindex enligt **lagen om folkpensionsindex (456/2001)**. Som grund används det poängtal för **folkpensionsindex** som har fastställts för justeringsåret för tillämpning av den paragrafen. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. De indexjusterade beloppen avrundas till närmaste hela euro och träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(5 mom. som i ShUB)

10 b—h och 14 §

(Som i ShUB)

—————
Ikraftträdandebestämmelsen

(Som i ShUB)

Reservationens förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen i en situation där inflationsutvecklingen är exceptionellt kraftig vidtar åtgärder för att genomföra en extra indexjustering av indexhöjningen av det belopp för personligt bruk som avses i 7 c § i lagen om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården med tätare granskningsintervall.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar en proposition till riksdagen med förslag till höjning av beloppet för klientens personliga bruk till 250 euro per månad under innevarande riksdagsperiod.

3. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer en tillräcklig nivå på hemvårdsresurserna och platserna för långvarig institutionsvård och utreder behovet av persondimensionering inom hemvården.

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 1 /saf

4. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en proposition till riksdagen där det på det sätt som biträdande justitieombudsmannen föreslagit föreskrivs om subjektiv rätt till serviceboende med heldygnsomsorg när personens tillstånd kräver det.

5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att öka antalet nybörjarplatser inom social- och hälsovårdssektorn till en tillräcklig nivå för att svara mot de ökande resursbehov som beror på befolkningens stigande medelålder, den aktuella propositionen och vårdgarantin.

6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra vårdens dragnings- och hållkraft för att säkerställa tillräckliga personalresurser i en situation där bristen på personal inom hemvården redan nu är ett akut problem.

Helsingfors 16.6.2022

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 2 /saml

Reservation 2

Motivering

De lagändringar som regeringen föreslår förbättrar inte tillgången till vård för äldre och varken svarar på de utmaningar som äldreomsorgen medför eller ger lösningar på problemen. Samlingspartiet anser att bägge reformerna av lagstiftningen om tjänster för äldre borde ha gjorts samtidigt för att man skulle ha kunnat göra en grundlig bedömning av de bägge fasernas sammantagna effekt. Samlingspartiet är oroat över att det lagförslag som nu behandlas kommer att öka den oändamålsenliga användningen av social- och hälsovårdspersonal i en situation där behovet av yrkeskunnig personal också i övrigt är stort och tillgången till sådan personal är begränsad. Riskerna med propositionen verkar delvis realiserats redan nu i och med att kraven på vårdardimensioneringen skärps, och genomförandet av den ännu inte är slutförd.

När det gäller riskerna i samband med personalens tillräcklighet bör man också beakta välfärdsområdenas faktiska möjligheter att verkställa propositionen. I en situation där det redan nu är svårt att ordna tjänster tillför propositionen serviceanordnarens nya skyldigheter, såsom att öka chefernas skyldigheter och arbetsbelastning, hemvård som är oberoende av tiden på dygnet utan tillräckliga resurser och skärpta krav på ordnande av säkerhetstjänster.

Redan under remissbehandlingen bedömde många remissinstanser att försöket att lappa igen bristen på vårdare inom hemvårdstjänster blir på halva vägen och att det i propositionen saknas konkreta åtgärder för att trygga personalens tillräcklighet.

I själva propositionen konstateras det på flera ställen att "den bristande tillgången på personal medför en risk för genomförandet av både den första fasen (personaldimensioneringen inom dygnetruntvård) och den andra fasen i reformen (tryggandet av tillräcklig personal)". Dessutom konstateras det att "den bristande tillgången på personal kan leda till att de tjänster dygnet runt eller hemvårdstjänster som klienterna behöver inte kan tillhandahållas på ett högklassigt sätt eller till och med till att tillgången på tjänsterna kan försämrats".

Tillgång till arbetskraft

När befolkningen åldras, servicebehovet ständigt ökar och antalet personer i arbetsför ålder minskar, är tillräcklig vård- och omsorgspersonal ett betydande orosmoment och en av de centrala frågorna för det finländska välfärdssamhällets hållbarhet.

I Finland behövs snabba åtgärder och resurser för att stödja arbetshälsan hos de anställda inom branschen samt för att trygga tillgången på personal. Samlingspartiet stöder åtgärder för att säkerställa tillräckliga stödtjänster så att den yrkeskunniga personalen kan koncentrera sig på själva omsorgsarbete, att öka antalet omsorgsassistenterna inom äldreomsorgen och att främja arbetskraftsinvandring.

När det gäller tjänster för äldre är situationen den att problemen med tillgången på arbetskraft under de senaste åren har lett till att tillgången på tjänster har försämrats och delvis till och med till

Betänkande ShUB 12/2022 rd Reservation 2 /saml

en krissituation. Äldreomsorgslagens bestämmelser om dimensionering och användning av vårdpersonal dygnet runt, som trädde i kraft den 1 oktober 2020, har förvärrat situationen ur klienternas och kommunernas synvinkel. Kommunerna kan för närvarande inte erbjuda tillräckligt med tjänster i förhållande till kundernas behov. Redan nu befinner vi oss i en situation där bristen på vårdare har lett till att vårdhem stängts och att äldre inte har kunnat tas emot på vårdhem på grund av den skärpta skötardimensioneringen, även om det hade funnits tomma platser där. Den proposition som nu behandlas medför ytterligare skärpningar i den nuvarande lagstiftningen och kan ytterligare försvåra situationen. Samlingspartiet anser det vara en betydande risk att äldre personer med multisjukdomar och minnessjukdomar inte får de tjänster som de har rätt till.

Avhjälpan av personalbristen förutsätter brådskande riksomfattande arbetskraftspolitiska åtgärder, inte tilläggs skyldigheter i lagen. I lagförslaget föreslås endast skyldigheter, men metoderna för att förbättra personalens tillräcklighet har glömts bort.

Regeringen tillsatte i november 2021 en arbetsgrupp för att bereda lösningar för att trygga tillgången på arbetskraft inom social- och hälsovården. Hittills har arbetsgruppen inte fått några konkreta förslag för att svara på den akuta personalbristen. Åtgärderna är alltså ohjälpligt försenade, eftersom vård och omsorg inte kan tillhandahållas i förhållande till behoven och det finns en betydande risk för att avdelningarna eller verksamhetsenheterna måste stängas helt på grund av bristen på vårdare.

Det är obegripligt att regeringen fördröjer säkerställandet av åtgärder som ökar branschens dragnings- och hållkraft samt tillgången till personal, eftersom det redan under Juha Sipiläs regering tillsattes en arbetsgrupp för att bereda en totalreform av äldreomsorgen. Ett av arbetsgruppens uppdrag var att dryfta personalens storlek, kompetens och inriktning samt behovet av experter med beaktande även av hemvården och närståendevården.

För att de yrkesutbildade personerna inom vård- och omsorgssektorn samt socialsektorn ska kunna utökas behövs det en långsiktig plan där bland annat utbildningsbehoven och den arbetsrelaterade invandringen beaktas. För att säkerställa vård- och socialsektorns attraktions- och hållkraft måste det skapas karriärmodeller för branschen som också gör det möjligt att fördjupa den horisontella karriärutvecklingen och sakkunskapen. Detta förutsätter att utbildningen utvecklas och i synnerhet att den akademiska fortbildningen ökas.

Tekniken kan inte ersätta människan, men i dagens läge bör man i all serviceverksamhet beakta den nytta som fås genom tekniken och digitaliseringen och den möjlighet som den ger att öka andelen kundarbete för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården. Till social- och hälsovårdstjänsterna av hög kvalitet hör också god ledning och tydliga verksamhetsmodeller som arbetstagarna har möjlighet att påverka. God ledning påverkar välbefinnandet i arbetet och förmågan att klara av arbetet, vilket syns i tjänsternas kvalitet och resultat, samt arbetstagarnas arbetshälsa. Direktörerna ska ha möjlighet att satsa på gott administrativt arbete och högklassig personaladministration.

Enligt Samlingspartiet är det ansvarslös politik av regeringen att gå vidare med verkställandet av den föreskrivna dimensioneringen av vårdare utan att tillgången på personal kan tryggas. Till-

Betänkande ShUB 12/2022 rd Reservation 2 /saml

gången på personal ska kunna tryggas och till dimensioneringen ska det kunna räknas exempelvis anlitande av omsorgsassistenterna och utnyttjande av digitalisering.

Skärpta krav på ledningen medför inte fler vårdare

Samlingspartiet anser att försöket att lösa frågan om personalens tillräcklighet genom att lägga ansvaret på chefen för verksamhetsenheten är svagt. Förslaget om tryggande av hemvårdspersonalen är helt otillräckligt med tanke på förändringen i befolkningsstrukturen och andra åtgärder för att trygga personalens tillräcklighet som föreslås i propositionen. Bedömningarna av tillgång på personal och de globala förändringsprognoserna för befolkningsstrukturen förebådar en personalbrist som inte tidigare skådats och som inte löses genom att vältra över ansvaret på chefen för verksamhetsenheten.

Samlingspartiet anser det vara oskäligt att göra cheferna för verksamhetsenheterna ansvariga för personalens tillräcklighet. Verksamhetsenheterna verkar inom ramen för sin finansiering som det beslutats om tidigare och så fungerar också kommunerna och i fortsättningen välfärdsområdena. Det finns ingen personal i reserv i kommunerna eller verksamhetsenheterna, där den tjänsteman som ansvarar för verksamheten vid ett akut underskott kan garantera den vikariehjälp som behövs. När skyldigheterna utarbetas bör det beaktas att de mycket stränga skyldigheter som enligt lagförslaget åläggs enheternas direktörer kan leda till svårigheter vid rekryteringen av tjänsteenheternas direktörer.

Finansiering

De föreslagna ändringarnas ekonomiska konsekvenser har bedömts helt i underkant. De största kostnaderna för verkställigheten kommer att riktas till de serviceanordnare som inte tidigare har kunnat ordna hemvårdsservice dygnet runt eller trygghetsservice exempelvis på grund av omfattande glesbygder, långa avstånd eller skärgårdsförhållanden. Därför har kostnadseffekten av de nya förpliktelseerna (43,9 miljoner euro) sannolikt uppskattats i underkant och den bör preciseras så att tillräcklig finansiering genuint tryggas.

Det är möjligt att ökningen av antalet besök nattetid också ökar de avgifter för regelbunden hemvård som baserar sig på antalet besök, vilket inte har beaktats i regeringspropositionen.

Samlingspartiet anser att finansieringsunderskottet i propositionen är ett stort problem när det gäller genomförandet. Samtidigt är det oroväckande att det i finansieringen av social- och hälsovården inte har reserverats tillräckligt med pengar för löneharmonisering för arbetstagare inom välfärdsområdena. Dessutom kommer också löneförhöjningarna inom kommunsektorn att öka utgifterna för social- och hälsovården.

Fler omsorgsassistenterna

För att trygga tillgången på personal bör användningen av omsorgsassistenterna ökas i stället för att minskas i förhållande till personalens totala dimensionering. Personalens totala dimensionering steg från och med den 1 januari 2022 till 0,6 och stiger från och med den 1 april 2023 ytterligare till 0,7. Användningen av omsorgsassistenterna bör i större utsträckning kunna inkluderas i helhets-

Betänkande ShUB 12/2022 rd Reservation 2 /saml

dimensioneringen samtidigt som man ser till att det under arbetsskiftet finns tillräckligt med sjukvårdskompetens och läkemedelskompetens. Tillsynen ska till alla delar på ett enhetligt sätt rikta sig till offentliga och privata enheter oberoende av övervakaren och att offentliggörandet av uppgifter per verksamhetsenhet i sig är nödvändigt med tanke på tjänsternas kvalitet och tillsynen.

Egenkontroll

Det är svårt att tro att den egenkontroll som betonas i propositionen kan garantera kvaliteten på servicen. All erfarenhet talar för att det också bör föreskrivas om offentlig extern kontroll. När det gäller hemvården är det motiverat att öka tillsynen. Enkäterna om kundbelåtenheten är välkomna. Det är dock bra att notera att de mest sårbara människorna ofta inte kan svara på enkäterna på ett meningsfullt sätt.

Hemvård oberoende av dygnstid

Många kommuner tillhandahåller redan nu tjänster i hemmet dygnet runt. Situationen är problematisk särskilt i små kommuner där det kan finnas endast ett fåtal klienter som behöver vård nattetid på långa avstånd. Som helhet kommer en utvidgning av nattvården enligt propositionen att öka behovet av arbetskraft med cirka 700 vårdare. Samlingspartiet vill betona att hemvården ska följas noga så att tröskeln för vård dygnet runt inte stiger i och med ändringen. Denna oro framfördes också i flera sakkunnigyttranden.

Trygghetsservice

Samlingspartiet håller med om att det viktigaste på grund av de mångsidiga hjälpsituationerna är att bedömningen av behovet av trygghetsservice görs av en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården. På grund av personalens tillräcklighet och de långa avstånden är det dock förnuftigt att också någon annan hjälpare kan besöka hemmet. Larm kan vara felsamtal eller så kan det finnas något annat behov av vård. Det är dock viktigt att trygghetshjälparen alltid har möjlighet att konsultera en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården i hjälpsituationer.

Utnyttjande av teknik

Samlingspartiet anser det vara viktigt att moderna tillsyns- och uppföljningslösningar kan användas inom vården och omsorgen. Med hjälp av tekniken kan man förbättra exempelvis klient- och patientsäkerheten nattetid. Då kan också bland annat vårdpersonalens resurser i nattskift riktas till just de funktionerna och till äldre som behöver personlig assistans. För att säkerställa att personalen är tillräcklig och även med tanke på kostnadstäckningen är det motiverat att utnyttja digitalisering, automatisering och robotik som stöd för mänskliga insatser i de funktioner där det är möjligt. Genom att använda teknik som hjälp i vårdarbetet kan man frigöra tid för arbete med en äldre person och för de uppgifter där det är nödvändigt.

Utöver de tekniska utvecklingsförslagen (maskinell dosdispensering, slopande av dimensioneringen av stödtjänster i koncessionerna samt uppnående av dimensioneringen 0,70 så att 0,10 av den kan uppnås genom tekniska lösningar) kan man med hjälp av bland annat sensor- och larm-

Betänkande ShUB 12/2022 rd Reservation 2 /saml

teknik genuint tillgodose invånarnas behov och samtidigt öka säkerheten med beaktande av integritetsskyddet för äldre.

Avlägsnande av institutionsvård ur socialvårdens serviceurval

Samlingspartiet anser att det är möjligt att slopa institutionsvården i socialvårdens serviceurval utan att äventyra äldre personers intressen, förutsatt att klienten inte behöver betala för dyra anordningar, såsom sårvårdsprodukter som är avsedda för vård av liggsår eller hjälpmedel som lindrar trycket, och att det enligt lagstiftningen är möjligt att ha ett läkemedelsskåp i servicehusen. Institutionsvård ska dock bevaras för äldre personers behov av terminalvård i situationer där dyr vård på sjukhusnivå inte behövs, men terminalvård inte är möjlig hemma.

Kriterier för vård dygnet runt

Samlingspartiet anser att det i den lag som stiftas ska skrivas in nationellt enhetliga kriterier för att en äldre person ska ha en genuin subjektiv rätt att få vårdplats med heldygnsvård.

Äldre människor ska behandlas jämlikt oberoende av var de bor. Samlingspartiet har lämnat in ett åtgärdsmotion (AM 88/2020 rd) om riksomfattande enhetliga kriterier för vård dygnet runt. Detta skulle avsevärt förbättra jämlikheten och öppenheten i fråga om tillgången till vård samt förtydliga praxis inom olika välfärdsområden. Det är viktigt såväl för äldre som för anhöriga. Med tanke på jämlikheten mellan äldre behövs öppenhet och tydliga, enhetliga riksomfattande kriterier.

Beslut om beviljande av socialservice samt rätt till service

Ett servicebeslut ska i regel verkställas inom tre månader från det att ärendet inleddes. Samlingspartiet delar äldreombudsmannens åsikt att tre månader är för lång tid för en äldre person att vänta på service i synnerhet när det behövs stöd och hjälp dygnet runt och kontinuerligt. Likaså är det en lång tid att vänta på hemvårdstjänster, dagverksamhet och kortvariga vårdperioder. Samlingspartiet anser att äldre personer i fortsättningen bör ha rätt att utan ogrundat dröjsmål och senast en månad efter det att beslutet fattats få annan än brådskande socialservice som beviljats dem i stället för inom de nuvarande tre månaderna, såsom det föreslås i Samlingspartiets lagmotion (LM 37/2020 rd) om ändring av 18 § i lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre.

Oklarheter i fråga om tillfälligt boende

Boendeserviceformerna måste förtydligas. Ur klientens synvinkel är det oklart i vilka situationer varje boendeform är det alternativ som är lämpligast för klienten och vilka tjänster som hör till boendeformen i fråga. Det bör säkerställas genom lag att samma former av boende finns tillgängliga i alla välfärdsområden enligt individuella behov. Också i fråga om boendeservice ska det finnas tillräckligt tydliga bestämmelser också i klientavgiftslagen: på vilka grunder bestäms avgiften och vilken omfattning har servicen mot avgiften i fråga.

I propositionen är de olika termerna av boendeform oklara och otydliga, vilket också har lyfts fram i yttranden från många sakkunniga.

Betänkande ShUB 12/2022 rd Reservation 2 /saml

Gemenskapsboende

För att undvika oklarheter bör det i propositionen preciseras att det inte krävs dimensioneringskrav för serviceboende med heldygnsomsorg för boende i gemenskapsboende, även om personalen kan vara densamma. I det nuvarande lagförslaget utesluts invånarnas möjlighet till gemenskapsboende i seniorhus som de boende självständigt har sökt sig till. Också de boende i seniorhus ska ha lika möjligheter att flexibelt övergå från självständigt boende baserat på servicebehovet till gemenskapsboende och vid behov till serviceboende med heldygnsomsorg i sin egen bostad oberoende av boendeform (äggande- eller hyresbostad).

Också biträdande justitieombudsmannen har i sitt utlåtande påpekat att det på basis av propositionen är oklart för vem gemenskapsboendet är avsett och vem som enligt den föreslagna lagstiftningen ska ha rätt att få serviceboende med heldygnsomsorg. Detta har betydelse också med tanke på klientavgifterna, eftersom de bestäms på olika sätt i olika boendeformer. Detta försätter äldre människor i ojämlig ställning beroende på var de bor.

Närståendevård

Närståendevården bildar tillsammans med andra social- och hälsovårdstjänster en helhet som stöder en trygg vardag och god livskvalitet för hela familjen. Tyvärr syns närståendevården åter som en alltför snäv del av reformen av äldreomsorgen och har i praktiken lämnats obeaktad.

Barnfamiljens och familjens rätt till hemvård

Den föreslagna lagen ger barnfamiljer rätt till hemservice, men äldre personer ges inte samma rätt. Detta äventyrar medborgarnas jämlikhet.

Lagens konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Samlingspartiet anser att det hade varit viktigt att göra en bedömning av konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning. Specialservice för personer med funktionsnedsättning genomgår en stor förändring när de specialomsorgsdistrikt som tillhandahåller tjänster för personer med funktionsnedsättning läggs ned.

Dagverksamheten enligt handikappservicelagen håller nu på att begränsas till personer med grövre funktionsnedsättning i arbetsför ålder, och detta tillämpningsområde kommer antagligen också att gälla bestämmelser som främjar delaktigheten i arbetslivet, så att ändamålsenlig verksamhet under dagtid för personer med funktionsnedsättning som har överskridit arbetslivsåldern med stöd av socialvårdslagen ska omfattas av 19 § om stödtjänster. Här bör man uttryckligen också beakta äldre personer med funktionsnedsättning.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner fyra uttalanden (***Reservationens förslag till uttalanden***).

Betänkande ShUB 12/2022 rd
Reservation 2 /saml

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att vårdardimensioneringen verkställs så att man säkerställer tillgången på personal och inte försämrar hemvården och orsakar nedstängning av heldygnsvård.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt lämnar en proposition där man kan utnyttja de tekniska möjligheterna och distanstjänsterna både inom hemvården och inom vård och omsorg dygnet runt.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål lägger fram förslag för att trygga tillgången på arbetskraft inom social- och hälsovården på kort och lång sikt.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar en proposition till riksdagen med förslag till riksomfattande enhetliga kriterier för heldygnsvård.*

Helsingfors 16.6.2022

Mia Laiho saml
Terhi Koulumies saml
Sari Sarkomaa saml